

Oligarquia, fiscalitat i règim municipal al món urbà de la Catalunya medieval (Cervera entre 1026 i 1430)

Max Turull i Rubinat

ADVERTIMENT. La consulta d'aquesta tesi queda condicionada a l'acceptació de les següents condicions d'ús: La difusió d'aquesta tesi per mitjà del servei TDX (www.tesisenxarxa.net) ha estat autoritzada pels titulars dels drets de propietat intel·lectual únicament per a usos privats emmarcats en activitats d'investigació i docència. No s'autoritza la seva reproducció amb finalitats de lucre ni la seva difusió i posada a disposició des d'un lloc aliè al servei TDX. No s'autoritza la presentació del seu contingut en una finestra o marc aliè a TDX (framing). Aquesta reserva de drets afecta tant al resum de presentació de la tesi com als seus continguts. En la utilització o cita de parts de la tesi és obligat indicar el nom de la persona autora.

ADVERTENCIA. La consulta de esta tesis queda condicionada a la aceptación de las siguientes condiciones de uso: La difusión de esta tesis por medio del servicio TDR (www.tesisenred.net) ha sido autorizada por los titulares de los derechos de propiedad intelectual únicamente para usos privados enmarcados en actividades de investigación y docencia. No se autoriza su reproducción con finalidades de lucro ni su difusión y puesta a disposición desde un sitio ajeno al servicio TDR. No se autoriza la presentación de su contenido en una ventana o marco ajeno a TDR (framing). Esta reserva de derechos afecta tanto al resumen de presentación de la tesis como a sus contenidos. En la utilización o cita de partes de la tesis es obligado indicar el nombre de la persona autora.

WARNING. On having consulted this thesis you're accepting the following use conditions: Spreading this thesis by the TDX (www.tesisenxarxa.net) service has been authorized by the titular of the intellectual property rights only for private uses placed in investigation and teaching activities. Reproduction with lucrative aims is not authorized neither its spreading and availability from a site foreign to the TDX service. Introducing its content in a window or frame foreign to the TDX service is not authorized (framing). This rights affect to the presentation summary of the thesis as well as to its contents. In the using or citation of parts of the thesis it's obliged to indicate the name of the author.

**OLIGARQUIA, FISCALITAT I REGIM MUNICIPAL AL MON
URBA DE LA CATALUNYA MEDIEVAL (CERVERA ENTRE
1026 I 1430).**

Max TURULL I RUBINAT

**Tesi Doctoral dirigida pel
Dr. Manuel RIU I RIU**

**Departament d'Història Medieval,
Paleografia i Diplomàtica.
Facultat de Geografia i Història**

UNIVERSITAT DE BARCELONA

Barcelona, juny de 1989.

APENDIX ESTADISTIC AL CAPITOL V. 4.2.

**PERCENTATGES D'ASSISTENCIA INDIVIDUAL A LES SESSIONS.
PERIODE AGRICOLA, PERIODE NO AGRICOLA I GENERAL.**

Any 1332			
GR.	ag.	no ag	T
86'9	100	82'7	+
75'6	87'5	72'4	+
81'0	87'5	79'3	+
75'6	100	68'9	+
29'7	12'5	34'4	-
45'9	50	44'8	+
81'0	75	82'7	-
64'8	75	62'0	+
16'2	37'5	10'3	+
40'5	62'5	34'4	+
91'8	100	89'6	+
62'1	62'5	62'0	+ =
51'3	62'5	48'2	+
83'7	37'5	96'5	-
54'0	50	55'1	-
70'2	87'5	65'5	+
70'2	75	68'9	+
83'7	75	86'2	-
54'0	62'5	51'7	+
32'4	12'5	37'9	-
59'4	37'5	65'5	-
86'4	75	86'2	-
48'6	50	48'2	+ =
70'2	50	75'8	-

Any 1333			
GR.	ag.	no ag	T
66'6	72'7	65	+
64'7	72'7	62'5	+
98	90'9	100	-
49	9'9	60	-
60'7	36'3	67'5	-
68'6	90'9	62'5	+
70'5	18'1	85	-
25'4	36'3	22'5	+
60'7	63'6	60	+ =
70'5	72'7	70	+ =
50'9	54'5	50	+ =
37'2	0	47'5	-
21'5	0	27'5	-
35'2	9'9	42'5	-
52'9	54'5	52'5	+ =
35'2	27'2	37'5	-
49	72'7	42'5	+
45'0	9'9	55	-
37'2	9'9	45	-
33'3	9'9	40	-
56'8	18'1	67'5	-
47'0	18'1	55	-
49	36'3	52'5	-
56'8	9'9	70	-

Any 1356			
GR.	ag.	no ag	T
63'6	28'5	78'0	-
86'3	100	80	+
95'4	100	93'3	+ =
100	100	100	=
10'9	28'5	46'6	-
36'3	28'5	40	-
22'7	74'2	26'6	-
31'8	14'2	40	-
54'5	28'5	66'6	-
54'5	42'8	60	-
31'8	10	46'6	-
50'0	28'5	60	-
40'9	42'8	40	+ =
40'9	14'2	53'3	-
36'3	28'5	40	-
72'7	71'4	73'3	- =
86'3	57'4	100	-
40'9	14'2	53'3	-
50	71'4	40	+
13'6	0	20	-
31'8	14'2	40	-
22'7	0	33'3	-
40'9	28'5	46'6	-
3'6	0	20	-

Any 1362			T
GR.	ag.	no ag	
93'7	100	88'9	+
56'2	28'5	55'5	-
68'7	57'1	77'7	-
100	100	100	=
31'2	0	55'5	-
81'2	85'7	77'7	+
81'2	85'7	77'7	+
50	28'5	66'6	-
31'2	14'2	44'4	-
56'2	57'1	55'5	+=
18'7	0	33'3	-
68'7	71'4	66'6	+
87'5	85'7	88'8	=
31'2	14'2	44'4	-
31'2	28'5	33'3	=
56'2	71'4	22'2	+
81'2	100	66'6	+
75	57'1	88'8	-
75	85'7	66'6	+
56'2	71'4	44'4	+
75	71'4	77'7	-
56'2	57'1	55'5	+=
25	0	44'4	-
81'2	85'7	77'9	+=

Any 1366			
GR.	ag.	no ag	T
66	86'6	39'1	-
50'9	63'3	34'7	-
75'4	83'3	65'2	-
88'6	90	86'9	-
47'1	46'6	47'8	+ =
62'2	56'6	69'5	+
66	66'6	65'2	- =
69'8	70	69'5	- =
60'3	60	60'8	+ =
60'3	70	47'8	-
64'1	66'6	60'8	-
67'9	66'6	69'5	+ =
62'2	60	65'2	+
45'2	43'3	47'8	+ =
24'5	30	17'3	-
86'7	93'3	78'2	-
73'5	70	78'2	+ =
47'1	46'6	47'8	+ =
-	-	-	-
83	80	86'9	+
90'5	100	78'2	-
86'7	90	82'6	-
67'9	66'6	69'5	+ =
39'6	43'3	34'7	-

Any 1372			
GR.	ag.	no ag	T
36	0	47'3	-
76	83'3	73'6	+
88	66'6	94'7	-
88	83'3	89'4	-
64	50	68'4	-
40	33'3	44'4	-
56	33'3	63'1	-
68	88'3	63'1	+
80	66'6	84'2	-
80	83'3	78'9	+=
64	50	68'4	-
80	66'6	84'2	-
36	0	47'3	-
24	16'6	26'3	-
76	33'3	89'4	-
64	33'3	73'6	-
64	50	68'4	-
60	66'6	57'8	+
76	83'3	73'6	+
84	100	78'9	+
76	83'3	73'6	+
60	33'3	68'4	-
48	66'6	44'4	+
44	33'3	47'3	-

Any 1377			
GR.	ag.	n ^o ag	T
61'2	100	55'5	+
35'4	100	25'9	+
37'6	100	85'1	+
74'1	75	74	+ =
83'8	75	85'1	-
54'8	75	51'8	+
67'7	25	74	-
70'9	0	81'4	-
77'4	50	81'4	-
77'4	75	77'7	- =
77'4	75	77'7	- =
83'8	75	85'1	-
25'8	0	29'6	-
54'8	25	59'2	-
90'3	100	88'8	+
70'9	75	70'3	+ =
77'7	75	66'6	+
58	100	51'8	+
41'9	100	33'3	+
64'5	75	62'9	+
61'2	50	62'9	-
38'7	0	44'4	-
48'3	100	40'7	+
70'9	100	66'6	+

Any 1388			
GR.	ag.	no ag	T
93'9	100	91'3	+
81'8	90	78'2	+
81'8	90	78'2	+
72'7	20	95'6	-
72'7	80	69'5	+
60'6	80	52'1	+
84'8	80	86'9	+
78'7	60	86'9	-
33'3	400	30'4	+
69'6	80	65'2	+
12'1	0	17'3	-
78'7	70	82'6	-
57'5	60	56'5	+=
48'4	30	56'5	-
42'4	60	34'7	+
57'5	30	56'5	-
57'5	20	60'8	-
72'7	60	78'2	-
81'8	70	86'9	-
87'8	80	91'3	-
93'9	100	91'3	+
48'4	50	47'8	+
69'6	60	73'9	-
45'4	60	39'1	+

Any 1393			
GR.	ag.	no ag	T
95'4	90'9	100	-
82'6	100	65'3	+
95'4	90'9	100	-
37'3	36'3	38'4	-=
79'3	81'8	76'9	+=
72'8	72'7	73	-=
63'7	54'5	73	-
80	90'9	69'2	+
37'1	9	65'3	-
97'8	36'3	61'5	-
62'5	63'6	61'5	+=
85'8	90'9	80'7	+
81'2	81'8	80'7	+=
83'9	90'9	76'9	+
57'3	45'4	69'2	-
61'8	54'5	69'2	-
85'8	90'9	80'7	+
43'6	18'1	69'2	-
59'4	72'7	46'1	+
6'3	72'7	50	+
48'4	54'5	42'3	+
51'7	72'7	30'7	+
33'3	9	57'6	-
87'7	90'9	84'6	+=

NOTA:

GR.: percentatge general d'assistència individual a les sessions segons càlcul anual; ag: percentatge d'assistència individual a les sessions en període agrícola; No ag: percentatge d'assistència individual a les sessions en període no agrícola; t: tendència en el percentatge d'assistència individual a les sessions en el període agrícola respecte del període no agrícola. L'apreciació (=) indica que l'increment (+) o disminució (-) de l'assistència individual a les sessions és poc remarcable.

Els valors de les quatre primeres línies pertanyen als paers de la legislatura corresponent; les vint línies següents pertanyen als consellers. Obviem de posar els noms dels membres del Consell perquè ara no té cap interès.

5. CARRECS I RESPONSABILITATS

5.1. Institucionals reials: Batlle i Veguer

Quan analitzàvem la fase del Règim Municipal organitzat (226) vam tenir l'ocasió d'introduir-nos en la importància que tenia la jurisdicció reial interior respecte la institució municipal. No és el nostre propòsit repetir allò que ja s'ha dit, perquè fora pesat, i perquè aquelles afirmacions formulades pel període que anava de finals del s. XIII a començaments del s. XIV continuen essent substancialment vàlides pel període que ara estudiem. Però la major abundància de documentació, sobre tot a partir de 1333 amb els volums de clavera i les actes del Consell municipal, ens permet de continuar el tema i completar-lo.

Com aleshores, no pretenem endinsar-nos en l'estudi de la jurisdicció reial interior si no és amb el propòsit de cercar la incidència que tingué respecte la jurisdicció del Consell local. Ens interessa fixar el paper que jugaren batlle i veguer (227) en la vida institucional del municipi, i conèixer fins quin punt incidiren en les facultats de la Paeria, bé limitant-li les atribucions, bé establint una relació de col·laboració i/o integració. De manera que pel que fa a l'organització interna, estructura i funcionament de les corts del veguer i del batlle, al merge del règim municipal, ens remeten sobre tot, a l'obra de Lalinde Abadia, que també seguim en aquells aspectes que ens interessin ara (228)

En un context més general, la figura del batlle i del veguer s'ha d'entendre dins la xarxa dels funcionaris de l'administració reial de Catalunya. L'existència d'aquesta xarxa i la seva consolidació i eficàcia és un fet que cal vincular directament a l'enfortiment del sobirà en tant que titular del poder públic. En aquest sentit, batlles i veguers, amb llurs circumscripcions, no són sinó un graó més d'aquesta administració

226 Vid cap IV. 2.3.1. d'aquest mateix treball

227 La qüestió d'una tercera institució que coneixem amb el nom de Curia o "Cort" a Cervera no la contemplem ja que fou un fenomen vigent el segle XIII i començaments del XIV, que va acabar per disoldre's dins la figura del veguer. Ens hi referrem de nou en tractar l'administració de justícia

228 LALINDE La jurisdicció...

al servei del rei (229). La xarxa de funcionament va créixer considerablement a finals del s. XIII i al llarg del XIV, tant per la major complexitat de la societat catalana baix-medieval, com pel procés continuat d'enfortiment reial en perjudici d'altres jurisdiccions (230). Al marge dels serveis privats al rei, els funcionaris que atendien els serveis públics estaven encapçalats a Catalunya per la figura del Procurador General (després convertit en Governador General) amb jurisdicció territorial pel Principat i de caràcter global en els termes d'incumbència (231). A ell s'hi vinculava un segon tipus d'oficials reials: els batlles i veguers, amb un àmbit territorial més reduït però abastint la totalitat de la jurisdicció reial. Depenien del Procurador General pel que fa a l'administració de justícia i del Batlle General de Catalunya en l'econòmic (el batlle). Entenien en una primera instància, i es reservava la segona instància el Consistori del Procurador General i l'Audiència reial (232). El tercer tipus de funcionaris reials atendien els serveis militars (Senescal, Contestable, i Almirall); i el darrer es responsabilitzava de l'administració financera. El Batlle reial, com deïem, presidia tots els batlles locals esparços pel Principat (233).

229 Tomàs de MONTAGUT I ESTRAGUES "Els funcionaris i l'administració reial a Catalunya (s. XIII-XIV)" La societat barcelonina a la baixa edat mitjana (Acta Mediaevalia. Anex I. Barcelona, 1983), 137-150. I també de forma més general a Tomàs de MONTAGUT I ESTRAGUES: "El renacimiento del poder legislativo y la Corona de Aragón (siglos XIII-XIV)" a Renaissance du pouvoir législatif et Genesede l'edat (Montpellier, 1988), 165-177.

230 Sobre aquest fenomen general veure IGLESIA "Derecho Municipal."

231 LALINDE La Gobernación .

232 Sobre la gènesi, funcionament i jurisdicció de l'Audiència reial, vid Mª Teresa TATJER PRAT. La Audiencia reial en la Corona de Aragón (Barcelona, 1987, ed microfitejada).

233 una síntesi concisa i clara d'aquest organigrama del funcionament pot veure's a MONTAGUT "Els funcionaris ..." 145-147, i també molt més general a VALDEAVELLANO Curso de Historia. Igualment L. KLUPFEL: "El regim de la confederació catalano-aragonesa a finals del segle XIII" RJC (Barcelona, 1929-1930), XXXV 34 i ss., 195 i ss., 289 i ss., XXXVI 18 i ss., 97 i ss. 298 i ss. En especial ens interessen ara els capítols II i III

En esdevenir Cervera seu d'una vegueria i important centre urbà de jurisdicció reial, es donà el cas de coincidir a la vila la jurisdicció del batlle i la del veguer, amb els problemes d'interferències que això acostumava comportar, en tant que els dos eren oficials reials ordinaris. A final dels segle XIV a Cervera i abans a Lleida (234), com veurem, s'arribà a la solució de fer recaure els dos càrrecs en una mateixa persona.

Com s'observa en la relació nominal anexa, a partir de 1384 coincidiren els dos càrrecs; de forma intermitent:

"(...) fo proposat en Conseyll que l'onrat en Simon de Marimon Veguer e batlle se'n ha en cor d'anar e de jaquir los officis damunt dits(...)" (235).

Aquesta proposta del Consell el 1384 fou escoltada pel rei l'any sobre (236). El 1388 era Pere Merles qui regia els oficis de Vegueria i batllia (237) i el 1393 Ramon Marc acumulava els de sots-veguer i sots batlle (238) mentre que els titulars no coincidien. Bernat de Palau, el 1395, tornava a integrar ambdós nomenaments en la seva persona (239). A Manresa sembla que fou un cas corrent al segle XIV (240), i també a Lleida durant un temps coincidiren el càrrec de Veguer i el de batlle (241).

El nivell d'interferència o identificació entre batlle i veguer ens l'exposa KLUPFEL precisament amb un exemple de Cervera

234 Vegueria de Cervera a partir de 1304 segons Francesc CARRERAS CANDI: "Divisiones administratives de Catalunya en èpoques anteriors" BRABLB IX (Barcelona, 1917), 33-40, 116-124 (concretament 121). Respecte la unificació unipersonal, a Lleida a partir de 1286 (LALINDE La jurisdicció... 178), i a Cervera a partir de 1384 (AHCC Consells 1384 12v, 17r).

235 AHCC Consells 1384 41v.

236 AHCC Clavena 1385 60r.

237 AHCC Consells 1388 58v.

238 AHCC Consells 1393 74v.

239 AHCC Consells 1395 4v, 10r.

240 SARRET I ARBOS Història de Manresa (Manresa, 1910), 60. Cit. KLUPFEL "El règim ..." nota 125

241 ACA Reg Can 64, 228r. Cit. KLUPFEL "El règim..." nota 125

"Que els càrrecs aquests (veguer i batlle) estaven molt emparentats, es pot deduir també del fet que el batlle podia jutjar subsidiàriament per al veguer. Així s'esdevingué a Cervera on el veguer, en una apel·lació contra una sentència pronunciada per ell, no permeté la inspecció de les actes, i aleshores el batlle rebe el mandat de procedir segons les "consuetudines" de Cervera (ACA. Reg. 70, f. 78 v^a)" (242).

La interferència del batlle d'una vila inserida en una demarcació superior com és la vegueria, també era contestada amb la retrointerferència del veguer, sustentada per l'aspecte més general de la seva jurisdicció (243). Hom considera que el veguer tenia el mer i mixte imperi, mentre que el batlle sols gaudia de la darrera facultat, tot i que després veurem com això no fou sempre tan exacte. En tot cas cal considerar que la diferència entre ambdues jurisdiccions no era només quantitativa, o territorial, sinó també qualitativa. Hem de recordar que el "baiulus" altomedieval era un encarregat del rei, dels senyors feudals o grans propietaris per vetllar els seus patrimonis, tal com havia fet el "villicus" temps enrera (s XI) (244). Aquestes facultats "econòmico-privades" que implicaven recaptació coercitiva, aplicació de justícia fiscal i imposició de multes per incompliment, aviat van generar en unes atribucions judicials i de policia de major abast del que originàment havien esdevingut. L'atomització política del segle XI-XII afavoria aquesta concentració d'atribucions en mans dels qui estaven més en contacte amb els pobladors (245). Cap al segle XII, i amb l'enfortiment del poder dels comtes de Barcelona, el batlle té un caràcter de funcionari públic força acusat i en tant que graó de la xarxa de l'administració pública, al llarg del segle XIII esdevé un oficial ordinari que connecta la jurisdicció superior amb els subdits del sobirà. En paraules de FONT RIUS, el batlle d'aquesta època baix medieval exerceix la funció judicial com a jutge ordinari en tota mena de causes excepte les especialment reservades al rei, té el poder coactiu per detenir, empresonar i multar; convoca i dirigeix la host ciutadana per la persecució d'algun delinquent, i administra el patrimoni del seu senyor

-
- 242 KLUPFEL "El règim ..." nota 123
- 243 LALINDE La jurisdicción ... 158-160
- 244 SALRACH "La societat i el govern ..." 31-60
- 245 BONNASSIE Catalunya ...

jurisdiccional vetllant les rendes generades i les despeses (246). Igualment, KLUPFEL (247) el considera el jutge ordinari a la ciutat, que entén en causes d'homicidi, en policia de construccions, camins i mercats. L'administració d'aquell patrimoni reial el porta a tenir una especial incidència en la comunitat jueva, intervenció que no és sols financera sinó també jurídica (248). De manera que al passar el temps no va oblidar la seva funció original i primordial, que era l'administració del patrimoni reial en un àmbit determinat. Tant és així que si bé acostumava a haver-hi un batlle a cada vila, també es donà el cas d'unitats territorials superiors i complexes. L'exemple més clar el trobem en les batllies de les valls d'Aran (249). La batllia, al marge de la seva extensió, era una unitat patrimonial de les rendes generades de la qual podien cenyir-se, vendre's, canviar-se, penyorar-se, etc..., però no així els càrrecs en si de veguer i de batlle (250)

Sembla ser que la figura del Batlle General de Catalunya pot datar-se de 1283, quan la documentació esmenta un "Baילו Cathalonie" (251). És en aquest període quan l'administració financera s'estructura de forma gairebé definitiva, i quan apareix també la figura del Mestre Racional i el Tresorer (252). Però la consolidació de la Batllia General de Catalunya i els seus titulars deuria ocórrer a començaments del

246 J[osep] M^o F[ONT]: "Baile" Diccionario de Historia de España I (Madrid, 1968), 484.

247 KLUPFEL "El règim..."

248 Prim BERTRAN ROIGE: "Els jueus en els llibres del batlle i cort de Cervera (1354-1357)" Ilerda (Lleida, 1983), 189-205

249 Les valls d'Aneu són un exemple de batllia complexa configurada al llarg d'una sola vall.

250 Recognoverunt Proceres CI (Ed LAS CERTALES): "Encara atorgam lo capitol que les corts dels veguers ne dels batlies que no sien venudes"

251 David ROMANO: "Los funcionarios judios de Pedro el Grande de Aragón" BRABLB XXXIII (Barcelona, 1969-1970), 15

252 Tomàs de MONTAGUT I ESTRAGUES "El Baile General de Cataluña (Notas para su estudio)" Hacienda Publica Española 87 (Madrid, 1984) 74

segle XIV, amb Bertran del Vall com un dels primers batlles amb especificació del seu caràcter general (253).

El Batlle General de Catalunya era el superior immediat de tots els batlles locals reials en el tocant a la jurisdicció econòmica-administrativa. Només en aquesta jurisdicció li eren subordinats. En canvi, per la jurisdicció política o judicial depenien del Procurador General. En tant que el Batlle General administrava i explotava els recursos ordinaris del patrimoni reial, també presidia l'actuació de tots els batlles locals, tant els de més importància com els de menys, fins el punt que el Batlle General tenia capacitat per nomenar i destituir els titulars d'algunes batllies (254). Mitjançant funcions reglamentàries actuava com a òrgan intermedi de l'administració, ja que complia ordres que li eren manades i alhora les feia complir als òrgans inferiors. En aquest sentit exigia als seus subordinats que reguessin la comptabilitat cada any, tot i que el Mestre Racional -amb jurisdicció a tota la Corona d'Aragó- també podia revisar els comptes dels batlles locals (255). Tant a nivell General com local, defensar els interessos patrimonials del rei implicava defensar també els jurisdiccionals. Sobre tot després de 1389, quan la figura del Batlle General semblà diluir-se, en la del Procurador Fiscal, va responsabilitzar-se de la defensa judicial i extrajudicial dels interessos fiscals contravertits. A tal efecte, podia nomenar procuradors fiscals a les Corts dels Veguers i dels batlles de Catalunya, tal com es reconeixia el 1347 (256). Els recursos del Batlle General procedien dels bans, les penes i els drets de les corts de justícia dels seus subordinats locals. Malgrat la figura d'ingent del Batlle General, pot dir-se que l'administració financera gaudia d'un sistema "desconcentrat" de recaptació i pagament del rei (257).

253 LALINDE La jurisdicción... 150-151

254 Tomàs de MONTAGUT I ESTRAGUES "La administració financiera en la Corona de Aragón" Historia de la Hacienda Española (épocas antigua y medieval). Homenaje Profesor Garcia de Vaideavellano (Madrid, 1982), 495. LALINDE La jurisdicción... 151

255 Tomàs de MONTAGUT I ESTRAGUES El Mestre Racional de la Corona d'Aragó (Barcelona, 1988) i del mateix autor "El Baile General" 83

256 ACA Reial Patrimoni BGC 5ª A-1 76v Cit per MONTAGUT "El Baile General" 81-82

257 Cristian GUILLERE: "Les finances royales a la fin du regne d'Alfonso IV el Benigno (1335-1336)" Melanges de la Casa de Velazquez XVIII, 1 (Madrid, 1982).

Però la batllia, simple o complexa, no era només una demarcació patrimonial i judicial, sinó també, i com a conseqüència, una demarcació de govern. De manera que estaven sota la jurisdicció del batlle tots aquells individus sotmesos a la jurisdicció d'una vila. Aquesta apreciació va prendre importància sobre tot a finals del segle XIV, quan es va estendre el costum del "carretatge" o "veinatge" entre nuclis més o menys pròxims o llunyans: el cas de Tàrraga amb Barcelona des de 1391, i, per exemple Cervera i Prats de Rei a partir de 1390 (258).

Pel que fa al veguer (259), hem de cercar els seus orígens en el "vicarius" de l'organització feudal. Amb l'atomització dels centres de gestió i de poder, el vescomte va anar-se desprenent de l'autoritat del comte, de manera que fou el mateix vescomte qui va precisar un delegat seu en els territoris on tenia jurisdicció. Aquesta delegació va recaure en el "vicarius comitis", en tant que auxiliar o representant del senyor feudal. L'existència d'aquests primers veguers fou esporàdica, però sobre tot a partir de mitjan segle XII el veguer va vincular-se en especial amb els comtes de Barcelona -ara ja reis al projecte de divisió territorial (260) com a representants de l'autoritat pública dels monarques (261)

Els veguers de la baixa edat mitjana depenien directament del Governador General de Catalunya i tenien jurisdicció en un districte determinat (vegueria) en matèria governativa, judicial i militar. Per tant gaudia d'un ampli ventall d'atribucions que el feien, efectivament, un representant de l'autoritat reial. Políticament havia de vetllar pel compliment de les ordres i manaments procedents d'instàncies superiors en la seva aplicació al territori jurisdiccional, també es preocupava del manteniment de la pau i la seguretat pública perseguint i jutjant els criminals. Judicialment ja hem dit que al veguer corresponia el mer i mixte imperi. Com a jutge ordinari entenia en processos de bitons i querelles successòries, i també podia establir relacions amb les jurisdiccions senyoriales. El seu àmbit de vigència, no obstant, se cenyia a la jurisdicció reial,

258 A Tàrraga AHCT Pergamins 121 Referències a SARRET Privilegis 342 343 i a Cervera AHCC LP 1390 desembre 15, 146r 148r

259 F[ONT] "Veguer" Diccionario III 918 KLUPFEL "El règim 302 305

260 CARRERAS "Divisiones administrativas " 33 40, 116-124

261 MONTAGUT "Els funcionaris i l'administració " 137 150

sense que pogués interferir directament en jurisdiccions alienes (262).

La provisió dels càrrecs de batlle i veguer ens introdueix a les relacions que establiren amb el Règim Municipal.

La duració del càrrec dels titulars era trienal i improrrogable, i s'acostumava proveir poc abans de Carnestoltes (263). Els dos titulars prenen jurament del càrrec, i sobretot el veguer. En alguns casos el batlle va jurar en poder del veguer (264), però el més comú era que els dos ho fessin al rei, i, excepcionalment, també al Consell local, com és el cas de Barcelona (265). Efectivament, el privilegi reial *Recognoverunt Proceres* així ho recollia expressament.

"Del sacrament dels veguers. Encara mes aquels veguers, qui novellament son establits en Barcelona, juren sobrels sants evangelis en poder dels prohoms de Barcelona, devant lo poble, d'estar a Conseyl deils, e de servir les costumes els drets de Barcelona, salvant la senyoria del senyor Rey." (266)

La relació de l'òrgan municipal amb el veguer va canviar des de mitjan segle XIII, quan el municipi encara estava en una fase precoç o de constitució. Els prohoms que el conformaven esdevenien auxiliars dels oficials reials (batlle-veguer) en tant que formaven part de la seva curia ordinària. FONT RIUS ens en posa diferents exemples documentals referents tots a Barcelona (267). Però al mateix temps, el veguer (de Barcelona)

262 IGLESIA "Derecho Municipal.." I també és molt interessant de veure com a síntesi original d'aquests conceptes les veus de la GEJ (Madrid, 1973) corresponents a "Derecho Municipal" (493-494), "Derecho Real" (514-515) i "Derecho Territorial" (526-527).

263 LALINDE La jurisdicción... 205-209 CYADC

264 LALINDE La jurisdicción... 201-205

265 KLUPFEL "El règim..." 306

266 Recognoverunt Proceres: XXXIX I si no vid CYADC II, 1.

13

267 FONT Origenes... 442-443 notes 1021-1022

"(...) es tingut jurar de estar a Consell dels Consellers de Barcelona, salves empero romenents en totes cosas los manaments del Senyor Rey" (268).

A finals de segle XIII (Recognoverunt Proceres) i durant el segle XIV aquella missió auxiliar i consultiva és més complexa, tal com veurem després.

En fi, pel que fa a la jurisdicció reial i el Règim Municipal a Cervera, ens centrarem sobre tot en dos aspectes: l'organització interna i les relacions de diferent índole amb el Consell local.

5.1.1. Organització interna de la Cort del Veguer i del Batlle

Tot i que gairebé sempre es parli de veguer i batlle amb un sentit personal, ambdós càrrecs reials tenien una cúria o una cort que no hem de confondre amb un a tercera institució anomenada "curia o cort" integrada per més gent amb responsabilitats diferents. L'acompliment del càrrec no era col·legiat, ja que el titular de la vegueria o la batllia era un sol individu. Es tractava només d'elements auxiliars necessaris per resoldre la feina assignada.

A més del veguer i del batlle, que podien ser els titulars o bé uns regents de l'ofici substituint transitòriament o definitivament aquells titulars, també trobem els següents nivells

a) Càrrecs polítics

Es tractaria del sots-veguer i del sots-batlle. L'alinde Abadia els considera autoritats subordinades però amb un caràcter de càrrecs propis i ordinaris, de manera que no tenen una funció només substitutòria, i per tant els diferencia dels "il·loctinents". El mateix autor indica que fins i tot ambdós càrrecs havien arribat a tenir una cort pròpia, sobre tot a base d'elements executors (269). El sots-veguer era un càrrec de designació reial fins 1493, mentre que el sots-batlle era elegit

268 CYADC II, 1, 23, 1.

269 LALINDE La jurisdicció... 227-233

pel mateix batlle i no pel rei (270). La nostra documentació ens permet aproximar-nos a aquesta estructura.

En algun moment trobem com a sinònims els conceptes "loctinent" i "sotsbatlle", quan el batlle Antoni Cabrera, l'any 1356, "per alguna necessitat que ha en sa persona" no pot atendre tota la feina i decideix -ell- de nomenar algú altre perquè l'ajudi (271). Guillem Moros, per tant, es elegit com a loctinent o sots-batlle. En canvi, poc temps després, el batlle Ramon Pere triava per "deputats e loctinents seus" als quatre paers i a quatre influents prohoms més (272). En aquest cas està fora de dubte que "loctinent" s'equiparava a ajudant (ajudant de luxe, però), i no a sots-batlle, ja que aquest havia de ser un de sol, i l'elecció havia recaigut en vuit persones. Aquesta diferència entre sots-batlle o sots-veguer i loctinent sembla confirmar-se uns anys després. El 1381 el Duc anomenava un sots-veguer i atorgava facultats al noble Bernat d'Anglesola per a que "pogues metre sots-batlle e fer loctinent de veguer e de batlle en la vila de Cervera" (273). Sembla entendre's que l'esmentat noble podia fer dues accions: nomenar un sots-batlle, i també els respectius loctinents

De manera que l'element polític de la Cort del batlle i del veguer l'integrava un sots-batlle i sots-veguer, i en un tercer nivell després dels titulars i dels anteriors, per un nombre indeterminat i circumstancial d'ajudants qualificats o loctinents. Tant el sots-batlle i sots-veguer com els loctinents es diferenciaven qualitativament dels altres elements de la Cort en tant que completen la feina dels titulars a un mateix nivell qualitatiu, i no de forma inferior o desqualificada, com fora el cas dels escrivans, clavars, missatgers, etc. Però mentre que sots-batlle i sots-veguer són subordinats però no identificats o absorbits pels titulars, en

270 CYADC I, 1, 48, 13, (1333); "Statum, e ordenam, que sotsballes sien elegits, y posats per los Balles, per quiscu en sa Ballia, e no per nos: los quals sots balles ans que usen de lers officis, sien tenguts de assegurar couinentment de tenir taula () Aço mateix entenem de Cap de graytes, qui per lo Veguer de Barcelona aqui seran eiets, e posats, com no sie intencio nostra, que los dits Cap de graytas en altres locs sien constituïts, o encara ordenats"; I, 1, 48, 14, (1493)

271 AHCC Consells 1356 59r

272 AHCC Consells 1358 20v Foren elegits els quatre paers (Bernat de Foix, Arnaldo de Mecina, Ramon de Rocafort i Guillem Tallada) i els prohoms Arnau de Mecina (pare del paer), Jaume Porta, Antoni Toldrà i Borràs de Llorac

273 AHCC Clavaria 1381 89v

canvi, els lloctinents no manifesten capacitat pròpia (274). Això no desqualifica en absolut els individus que ocuparen les lloctinències, ja que de vegades aquests mateixos esdevingueren aviat titulars de la batllia o la vegueria (275). Els sots veguer i sots-batlle deuien complir també una funció supletòria, quan els titulars eren absents de la demarcació, cosa que alguns moments fou habitual, com quan Bertran d'Avella el 1349, essent veguer, passava la major part dels dies a Barcelona (276).

b) Càrrecs tècnics

En un principi cada cort tenia el seu propi assessor, que acostumava ser un jurista de la vila, o bé també un notari. Aquests eren els veritables experts que aplicaven el dret, ja que batlles i veguers eren càrrecs polítics sense ser individus que necessàriament entenguessin de lleis. El paper dels assessors era important, fins al punt que llur presència era imprescindible perquè el titular pogués actuar en certs casos (277).

Segons la documentació a l'abast, el canvi o cessió d'un batlle o veguer no implicava necessàriament el canvi automàtic de l'assessor, que sens dubte era elegit pel titular de la jurisdicció

Només cap a finals de segle XIV un sol assessor s'encarregava de la batllia i la vegueria, coincidint amb el fet que els càrrecs de veguer i batlle també confluïssin en un mateix individu (278)

c) Càrrecs burocràtics

Dins d'aquesta categoria inclouríem l'escrivania de les respectives corts. Cada escrivania tenia el seu titular, que era un notari, encara que alguna vegada el notari titular cedia el càrrec a un notari regent de l'escrivania. Aquest és el cas d'Antoni Toldrà i Pere Bugaresa en l'escrivania de la Cort del

274 LALINDE La jurisdicció... 227-228

275 Berenguer de Cardona és lloctinent el 2-IV-1372 i batlle el 9-III-1373

276 AHCC Claveria 1349 12v

277 ídem ídem 16

278 A partir del 17-V-1393 ocupava l'assessoria del batlle i del veguer el savi en dret de Ponts en Joan Torres (AHCC Consells 1393 64r) Vid 5.1.6. d'aquest mateix capítol

veguer l'any 1372 (279). A diferència dels oficis titulars o polítics i dels tècnics, l'escrivania podia vendre's, heretar-se, infeudar-se, etc.

Tractant-se de notaris, i per tant gent entesa en jurisprudència, deuria ser fàcil que s'interferissin en la pròpia feina del titular i l'assessor. Aquest fet va motivar que el s. XIII s'abordés aquest problema al Recognoverunt Proceres, i que després passés a les Constitucions de Catalunya:

"Dels escrivans de la vegaria e de la batllia. Encara atorgam lo capitol que ls escrivans e ls notans de les corts de la vegueria e de la batllia de Barcelona nossentremetan d'oficis de jutjar, de procurar, ne d'evocar, sino tan solament del fet de les escrivanies e que prenen trempat salari de les escriptures, axi com antigament es acostumat de fers" (280).

d) Càrrecs administratius o financers:

En alguna ocasió la documentació esmenta el càrrec de dipositar de les corts del batlle i del veguer, o bé l'acció de tenir els dipòsits que són fets en aquestes corts. Tot i incloure'l dins d'aquest epígraf, el dipositar era un prohoms elegit pel Consell municipal i no pel titular de la Cort, i a l'igual que els comptables o clavans municipals, acostumava recaure en un mercader local (281). Sense que s'especifiqui la seva funció, i documentat només excepcionalment és possible que es tractés de recollir la proporció dels imports dels bans que pertocaven al municipi, fixada correntment en 1/3 part

D'altra banda, el 1356, es parla d'un "clavari de la vegueria de Cervera de l'armada", càrrec que ocupa un altre mercader, ara Berenguer de Vergós (282). Cal entendre que era aquella persona que, al marge potser del veguer, canalitzava els recursos de la vegueria, com a territori, destinats a l'armada reial contra Sardenya (283)

279 AHCC Clavena 1372 15r

280 Recognoverunt Proceres CV; CYADC II 1, 13.

281 Ramon Serra, mercader (AHCC Consells 1333 62v); Berenguer de Castelltort, mercader (AHCC Consells 1362 14r).

282 AHCC Consells 1356 37r.

283 Rafael TESIS I MARCA: Pere el Cerimoniós i els seus fills (Barcelona, 1ª ed 1957)

Les notícies no són prou clares per bé que és cert que tant la vegueria com la batllia precisaven d'algun element comptable. I és més probable que aquest fos un mercader amb atribucions de clavari, que no pas el mateix escrivà de la Corts, ocupat en escriptures, trasllats, protocols, etc...

e) Càrrecs executoris

En darrera instància i en l'esgràó més baix trobem els individus encarregats d'executar les feines mecàniques atribuïdes a cada Cort. Aquests individus rebien el nom de "saigs" o missatgers. Un exemple de la seva feina el trobem en els quatre responsables de repartir els albarans convocant els cinquanta electors de cada quarter els dies de les eleccions al Consell (284). Dos dels missatgers, però, consten com adscrits als paers, la qual cosa ens fa pensar que el batlle sols disposava de dos únics saigs. Aquest mateix era el límit de què podia gaudir el veguer, al menys segons es reconeixia l'any 1432 (285).

f) Responsabilitats circumstancials

Extraordinàriament el batlle podia atorgar representativitat a prohoms de la vila, com a "síndics missatgers i procuradors", extrem que només deuria recaure en personatges influents i de prestigi (286).

5.1.2. La provisió dels càrrecs

En tant que oficials reials, el nomenament de vaguers i batlles corria a carrec del rei o del seu lloctinent. Però en les demarcacions on el primogènit de la corona ostentava un títol jurisdiccional, era ell qui designava aquells oficials, tot i que en darrera instància el monarca continués amb la decisió final. A partir de 1353 (287), amb l'erecció del Ducat de Cervera, el Consell local s'adreçà tan, al rei com al Duc. Segons es desprèn de la documentació el Duc no només estava capacitat per nomenar els individus, sinó que també entenia de canvis que modifiquessin el costum i la normativa vigent en la provisió dels titulars en una primera instància.

284 AHCC Consells 1372 2v

285 CYADC II 7, 2, 18.

286 Es el cas de 1356 amb Arnau de Mecina i el paer Jaume Porta (AHCC Consells 1356 41r)

287 AHCC LP 1353 juliol 15, 55r-58v, 64v-66v, 69v-71r.

Els paers s'adrecen al Duc per sol·licitar que un noble ocupés les dues titularitats i la capitania de la vila. La resposta del senyor jurisdiccional fou la de mostrar unes provisions segons les quals aital cosa no era possible (288). Per tant, el Duc tenia altres capacitats que no només designar els nomenaments. En canvi, la concessió o revocació de privilegi era facultat exclusiva del rei, com quan el Consell li sol·licità que els oficials no fossin homes de la vila (289).

De fet, aquest era un dels requisits pel nomenament dels veguers. Des de 1289, i sobre tot des de 1333, els veguers no podien ser naturals o domiciliats de la mateixa vegueria on exercien:

"Per tal que tota materia de suspita, de affinitat, de consanguinitat, de amor, de oy, e de favor sie tolta, statuim e ordenam, que en las veguerias de Cathalunya de qui avant no sien posats veguers havents domicilis en aqueillas, o si de aquen seran nadius". (290)

Segons Lalinde aquesta disposició s'el·ludí nomenant regents de la vegueria i no veguers titulars (291). El cas és que, com a mínim a començaments de 1377, els dos titulars i els dos sots-càrrecs eren tots homes de la vila. Una part dels membres del Consell pretenia que la institució municipal reclamés un privilegi reial per evitar aital circumstància (292). La proposta no arriba a cristallitzar aquell any, però sí que ho feu el 1380 amb un privilegi de Pere III confirmat l'any següent per Joan I (293)

De manera que el 1377 no s'aplicava l'esmentat capítol de Cort aprovat a Montblanc l'any 1333, que afectava només el veguer Cap norma no exigia aquell requisit pel sots veguer ni

288 AHCC Clavena 1381 42v.

289 AHCC Consells 1377 9v.

290 CYADC I 66, 8.

291 LALINDE La jurisdicció... 191-201

292 AHCC Consells 1377 9v.

293 AHCC Pergamins núm. 99, 1380 març 16; confirmació a AHCC Pergamins núm. 104, 1381 juliol 6. També en tenim constància per la documentació municipal, quan s'esmenta el privilegi segons el qual "negun no fos batlle ne sots veguer de la vila que fos natural ne habitant en la vila" (Claveria 1380 95r).

pel batlle, i precisament per això se sol·licitava la disposició per via de dret privilegiat.

La relació nominal adjunta ens adverteix que molt sovint els titulars de la batllia -en cap cas s'indica que en fossin regents- eren veïns de Cervera (294). Només després de 1380, quan el Consell feu la sol·licitud, -no tenim, però, constància de que fos atesa pel rei- els batlles i els sots-batlles ens són desconeguts. Pel que fa als veguers, i malgrat la notícia de 1377, observem que, efectivament, després de 1333 tots els titulars són desconeguts per nosaltres. Hem d'entendre, doncs, que la temptativa de 1377 feia referència a tots els oficials, encara que els veguers ja observessin la indicació del capítol de cort. El sots-veguer, i res no ho impedia, eren prohoms de la vila fins 1380.

Tot ens fa pensar que el Consell cerveri aconseguir aquell privilegi. Efectivament, a finals de 1384 el Consell pregà al rei que mantingués el privilegi que no permetia ocupar oficis a la gent de la vila:

"(...) que no sie fet res contra lo privilegi que la vila ha que no hic haye oficials de la vila(...)" (295)

El que s'evidencia a finals de segle XIV és que els càrrecs de batlle i veguer tenien un caràcter polític força marcat, i bastant sotmesos als interessos del grup dominant en el govern local.

L'any 1377 no s'havia aconseguit un consens a l'hora de sol·licitar el privilegi al rei, la qual cosa si que es fa tres anys després. Però les coses i els interessos canvien, i el Consell no té cap problema en reivindicar aquelles disposicions legals que en un altre moment havia ignorat.

A finals de 1384 Simon de Marimon era alhora veguer i batlle, i anunciava la seva intenció d'abandonar els dos oficis, atesa la gran quantitat de feina que tenia i el migrat salari que rebia, insuficient, es queixava, per llogar un lloctinent o ajudant. El Consell li pregà que reconsiderés la decisió, però també s'adreçà "al rei o al Duc" per a que li augmentés el salari alhora que no es lesionés el privilegi que impossibilitava l'existència d'oficials reials que fossin de la vila. Aquesta defensa del privilegi era una prioritat important pels

294 Segons KLUPFEL, en canvi, que el batlle fos un veí de la vila va ser una concessió reial als costums de la vila (KLUPFEL "El règim..." 312-313)

295 AHCC Consells 1384 44r.

magistrats. Quelcom va canviar quan un veí de Cervera, en Bernat de Foix, va pre'ndre regir els dos oficis i va demanar el Consell que donés suport a la seva candidatura. Bernat de Foix havia estat un individu amb una vida política força activa com a paer, conseller, i prohom amb responsabilitats en varies legislatures. Tan bon punt Foix va manifestar el seu interès pels càrrecs, el Consell va recordar al rei que un capítol de les Corts de Fraga prohibia que una sola persona ocupés dos oficis de jurisdicció alhora (296), prescindint, en aquesta apreciació que la pretensió del Consell era idèntica a la de Foix, només que donant suport a Simon de Marimon (297).

Certament la vila, aquells dies, vivia un intens clima d'agitació social agreujat pels rebrots de la pesta:

"(...) la vila estave en mal stament e en gran penyll de moure sich un gran avaiot e schandoll per moltes e diverses voluntats e ranchós que havia enla vila (...)" (298)
"(...) ateses les pestilencies e maleities e morts que regien aci (...)" (299).

És lògic de pensar, com deiem, que els magistrats locals també estessin immersos en aquella dinàmica de bàndols i d'intrigues, i que, com a mínim, manifestessin predisposicions diferents envers els càrrecs polítics a Cervera. Com hem vist, es recorra a una norma jurídica o a una altra en funció de la necessitat d'aquell moment.

Si el nomenament dels oficials reials corresponia al titular de la jurisdicció, és evident, no obstant, que el municipi tenia certa incidència en la decisió. En el cas anterior el Consell havia mostrat la seva preocupació perquè Marimon continués regint els dos oficis. De fet, des de la Cort de 1283, el jurament dels dits oficials reials s'havia de fer en presència del poble, havent-se convocat una crida el dia abans (300). Amb

296 "Algun home no puxa tenir en una mateixa ciutat o vila sino un ofici de juridicció" CYADC I, 1, 74, 1 Corts 1299)

297 AHCC Consells 1384 42r-44v

298 AHCC Clavera 1383 74v

299 AHCC Consells 1384 35v.

300 CYADC I, 1, 48, 11 "Tota vegada que Veguer Cort o Balle vendran novellament en offici, sie feta per un die abans crida generalment per la Ciutat, o per la Vila, o per lo loc qui sera cap de la Veguera, o de la Ballia, o de altre offici; que tuyt venguen a cert loc a veure jura lo veguer, o lo Official, lo

la provisió dels càrrecs de veguer i de batlle l'any 1391 començava a observar l'actitud activa del Consell a l'hora de triar la persona encertada (301). El municipi pretenia els serveis del noble Bernat d'Anglesola (302) per ocupar tant la batllia com la vegueria. El noble reclamava, a canvi d'accedir-li, la capitania de la vila i vegueria de Cervera, per la qual cosa el Consell decidí iniciar els tràmits per fer-ho efectiu (303). Existia un entorn legal perquè el dit noble pogués optar a la capitania. Els esforços dels paers aleshores es dirigien a anul·lar aquelles provisions restrictives mostrades per un funcionari de la tresoreria del Duc. Tot sembla indicar que, finalment, Bernat d'Anglesola pogué accedir als oficis de la vegueria i la batllia, ignorant l'esmentada disposició de corts de 1289 segons la qual cap home no podia tenir en una ciutat o vila més d'un ofici de jurisdicció (304). La documentació no esmenta en quin moment i per qui es feu efectiu el nomenament, però sí que s'ha evidenciat el paper del Consell a l'hora de proveir els càrrecs. El municipi proposava una persona i el Duc o el rei efectuaven el nomenament oficial.

Probablement la intervenció del Consell va anar a més a mesura que passava el temps. L'intervencionisme municipal era un procés paral·lel a l'afebliment de les figures dels oficials reials. L'any 1393 i també el 1395 es posa de manifest l'absentisme en que incorren aquells oficials. En la primera ocasió el rei se sent obligat a amenaçar amb 1000 morabatins d'or als titulars als sots-veguers, sots-batlles i assessors que abandonin l'ofici sense el consentiment reial. Però al mateix

qual Veguer, o Oficial uren tenir iustitia, segons la forma acostumada"

301 AHCC Claveria 131-1 42v, 68v

302 Probablement es tracta del fill de Bernat III d'Anglesola, mort vers 1379 i que era senyor de Miralcamp, el qual senyoriu heretà el seu germà Hug II. Els Anglesola foren una important família de castament militar de Catalunya que arribaren a ser consellers dels comtes-reis al segle XIV (vid. [SOBREQUES, S.] "Anglesola", GECII, 173-174, Barcelona 1970).

303 En les corts de Montsó de 1363 s'aprovà un capítol de cort segons el qual "(...) com cas de guerra fos o s'esperas, no posets capitans a salari, mesio, ne a carrec lur, com vos Senyor, per iusticia ni per bona raho (parlant ab reverencia de la vostra altesa) ni dejats fer pagar aquells, axí com no fets pagar per força los vostres pobles als altres oficials vostres. Plau al Senyor Rey" CYADC I, 1, 58, 1

304 "Algun home no puxa tenir en una mateixa ciutat o vila sino un ofici de juridicció" CYADC I 2, 74, 1.

temps Joan I recorda que el Consell no està capacitat per nomenar cap d'aquells oficis sense el consentiment i la deliberació reials. Els magistrats acceptaven la subordinació però sol·licaven "que no sia provehit a degú que sie de sospita que faze part ab degur a part dels bandos que an en la vila e en la vegueria" (305). D'aquestes notícies se'n desprén que, efectivament, el paper del rei s'havia limitat a donar el consentiment a la voluntat dels magistrats, i que la figura de l'ofici reial probablement perquè així havia passat no s'havia d'alinejar amb cap dels bàndols, la qual cosa denota el caràcter polititzat que havia acumulat el veguer i el batlle. Les peticions del Consell al rei es refereixen a personatges concrets proposats per ocupar la batllia i l'assessoria de la batllia i veguera (306)

La politització i el joc d'interessos és evident quan, el Consell, el mes de gener de 1393, demana al rei que l'actual veguer pugui ocupar també la batllia. Per tant, dos càrrecs jurisdiccionals, la qual cosa era prohibida per un capítol de Cort de 1299. En canvi, el mes de juliol, Ramon Marc, que havia rebut les dues sots-jurisdiccions, ha de tragar una maniobra perquè s'assabenta que el consell no permetrà que un home tingui més d'un ofici, tot acatant les Constitucions de Catalunya.

Aquesta "crisi" dels oficials reials a Cervera a finals de segle XIV es manifesta de nou la tardor de 1395. El Consell s'adreça per escrit al veguer reclamant la seva presència a la vila a l'hora que es queixa de la dilatada absència, que es veu agreujada pel fet que el sots-batlle deixava la ciutat, i l'assessor tampoc no hi era. Dels oficials reials només era present aquells dies el nebot del dit Bernat Palau (veguer i batlle alhora). El Consell responsabilitzava als oficials absents de qualsevol sinistre o dany que es pogués esdevenir, atès que la vila aplegava molta gent trobant-se en època de verema (307). Sembla ser que en deficiència del titular, podia actuar el sots-veguer o sots-batlle, i fins i tot a l'assessor se li concedeix certa capacitat jurisdiccional.

Probablement ens trobem amb els arrels dels primers símptomes d'un procés que es va agreujar continuament, a mesura que el país s'endinsava en una crisi econòmica, social, i política. En la segona Cort de Barcelona de 1493 s'apliquen mesures contra la negligència en el compliment dels oficis reials.

305 AHCC Consells 1393 45v.

306 AHCC Consells 1393 15v, 54r

307 AHCC Consells 1393 74v

"Com en algunas ciutats e vilas los veguers, sots-veguers, batlles e locinents de aquells, iutges o assessors de aquells en lurs officis se han negligentment, e estan per molts dies de no venir en les Corts per a oir los litigants, e administrar iustitia a aquells, e fan anar les parts a lurs casas de hont se segueixen molts inconvenients e danys als dits litigants, perço statuim e ordenam, que los dits oficials o lurs assessors, almenys una vegada quiscun die no feriat, hajan, e sien tenguts de anar en las Corts, per administrar iustitia, just impediment cessant." (308)

La qüestió està en saber si aquest hipotètic buit produït per l'absentisme dels oficials reials era parcialment cobert pel Consell municipal que adquiria noves atribucions, o bé redundava en un empobriment objectiu en l'administració de justícia, i, en definitiva, en els ciutadans. Més endavant tindrem ocasió de verificar que, com a mínim a mitjan s. XIV, el Consell i els delegats reials entren en competència a l'hora de protagonitzar la funció judicial. En tot cas, la desatenció que propiciaven batlles i veguers absents de la seva Cort, probablement tingué alguna incidència en les pretensions municipal, si no a nivell d'atribucions, si en el nomenament i la instrumentalització dels càrrecs reials. En ambdós casos hem vist exemples força gràfics (309).

5.1.3. Iniciatives i intervencions dins l'àmbit municipal

Continuant mantenint-nos al marge de l'administració de justícia (que deixem per un capítol a part), i sense entrar encara de ple en el tipus de relacions que establiren els oficials reials i el Consell, acabarem de concretar alguns aspectes que comptaren amb la intervenció del batlle, i en menys mesura també del veguer.

Hem dit repetidament que la funció primordial del batlle fou l'administració del patrimoni reial i també l'administració de justícia en tant que representant del sobirà. Però cal recordar que ambdues funcions, a l'edat mitjana, no es presentaven independents d'altres àmbits de la realitat social.

Pel que fa al patrimoni reial, hem esmentat anteriorment la documentació de les rendes que percebia el rei a

308 CYADC I, 1, 48, 15, 57.

309 El cas de Simon de Marimon l'any 1384 i el del noble Bernat d'Anglesola el 1381.

Cervera al voltant de 1311, totes elles administrades pel Batlle General de Catalunya, amb la presumible intervenció del batlle reial destacat a Cervera (310). Però a més a més de controlar i administrar directament les rendes del rei a Cervera, el batlle també intervenia en aquelles talles organitzades i gestionades pel municipi. De les notícies que hem recollit sembla entendre's que en darrera instància el batlle tenia facultat per intervenir en aquelles recollectes de caràcter municipal, o sia, que són tramitades i administrades pel Consell. Ens en adonem en diverses ocasions. A finals de 1356 els "talladors" (recol·lectors de l'impost) nomenats pel municipi "plegaven" un "prest" o "talla" destinat a redimir la sortida de la host de la vila davant l'eventualitat del conflicte amb Castella. El batlle es negava a intervenir davant les reclamacions dels qui gaudien de franquesa, fins que els comptes de la talla no fossin més clars (311). La inhibició, doncs, no era a efectes de competència, sinó per motius tècnics. Sembla evident que el batlle tenia la facultat de discernir sobre la veracitat d'aquells que manifestaven ser francs del pagament de talles reials o veïnals. La remissió de la host es feia a nivell d'universitat, i era el Consell el responsable de canalitzar-la.

A més d'intervenir en els enfranquiments, el batlle també va tenir facultats per modificar les taxacions fetes a veïns de la vila. Com en d'altres ocasions, el Consell estudiava un cas particular i elevava una proposta concreta al delegat reial. després de reconèixer, el Consell, que una dona era "pobre e miserable", es sol·licita al batlle que pagui un sol florí i no dos tal com s'havia taxat (312). Un altre exemple molt semblant és aquell que el Consell s'adreça al batlle comunicant-li que no obliqui cert individu a pagar cap mena de talles (313)

Si bé el batlle sembla capacitat per intervenir en aquestes qüestions financeres, no és menys cert que era el Consell qui oferia franqueses a alguns individus per atreure'ls a la vila, amb la qual cosa també intervenien directament en els recursos econòmics municipals i reials. Les concessions del Consell no se centraven sols als arbitris municipals, sinó que de

310 Prim BERTRAN ROIGE: "Les rendes reials de Cervera segons una relació de 1311" Miscel·lània Cerverina V (Cervera, 1987), 71-88 i també MONTAGUT "El Baile General" 73-84.

311 AHCC Consells 1356 92r.

312 AHCC Consells 1377 19r.

313 AHCC Claveria 1379 74v.

vegades s'extenien a les tallies reials, com el cas de la questia (314).

Es pot parlar d'interferència entre batlle i Consell arribats a aquest punt? El batlle intervenia -o podia fer-ho- en la recaptació del Consell, el qual, a la vegada, oferia franquesses sense que consti cap participació del delegat reial. Alguns tractes de veïnatge s'efectuen directament entre l'interessat i el Consell, i entre les contraprestacions el municipi ofereix franquessa de questia, de moble, de comuns, de talla, d'host i cavalcada, i de les veïnals en general (315). També ens trobem amb algunes queixes sobre taxacions considerades errònies adreçades als paers, sense cap referència al batlle (316). I per completar aquest quadre tant polivalent, no falten els contractes de veïnatge amb la intervenció activa del batlle tot rebent i l'"homagium" del nou veï (317). Es més, algunes ordinacions sobre el veïnatge dels nouvinguts les redacta el 1362 Guillem Tallada, lloctinent del batlle el febrer, i titular de la jurisdicció uns mesos després (318)

Sobre tot observarem una certa indefinició -sempre segons l'anàlisi d'aquests sols documents- pel que fa a la titularitat d'unes atribucions. Era o no era el batlle l'encarregat de rebre el jurament del veïnatge? Fins quin punt podia intervenir en la fiscalitat municipal (revertis o no després de l'erari reial)? Ens qüestionem, en definitiva, el grau d'autonomia del Consell respecte del sobirà, representat en aquest cas pel seu batlle. Sembla que, en realitat, era el Consell qui entenia en tots aquests afers, encara que jurídicament fos el batlle qui, en virtut de la representació

314 Talla reial en el sentit que la recollecció anava dirigida al rei, tot i ser tramitada pel municipi. Un exemple d'aquesta execució el trobem l'agost de 1379 amb els serveis del metge Guillem Sedacer (AHCC Consells 1379 30v). Vid. J. FAVIER: Finance et Fiscalite au bas Moyen Age (Paris, 1971), 212-238.

315 AHCC Consells 1373, 29r.

316 AHCC Consells 1384 34r.

317 AHCC Liber Vicinorum 1391-1393 6v

318 AHCC Consells 1362 14v.

reial, posseís aquella facultat superior (319), que en molts casos, requeia en el veguer (320).

L'administració del patrimoni no és referida només a la percepció de rendes (censos i censals, en diner o en espècia), sinó també al patrimoni material l'ús del qual era gravat econòmicament. En el privilegi de Pere III autoritzant el creixement de la tineria l'any 1344, el rei donava permís per usar horts, prats, canalitzacions d'aigua amb la condició d'assabentar-ne al batlle, com també permetia agafar fusta dels arbres amb el vist i plau del batlle i del veguer tot pagant allò que corresponia (321).

Però l'actuació del batlle tenia una vessant més de caràcter polític, per utilitzar un concepte actual. De fet, què no era polític?

La politització dels oficials reials l'hem esmentada abans en el sentit que el Consell mostrava unes clares preferències de proveir els càrrecs. Però també ens en adonem en descobrir en el batlle un esgraó de l'autoritat del rei. Es tractava d'un instrument usat des de jerarquies superiors per controlar la instància social més interior, els ciutadans. En aquest sentit, les actuacions del veguer i del batlle quan calia treure la host de Cervera són exemplars, i els dediquem un apartat sencer.

La jerarquització i els conductes utilitzats per fer manaments es posen de manifest en un cas concret, l'esquema del qual es aquest

319 Segons LALINDE el batlle podia exercir la jurisdicció ordinària a la batllia, la jurisdicció sobre batllies subordinades, la defensa dels interessos patrimonials del monarca, la jurisdicció gremial, la jurisdicció sobre els components de l'òrgan de la batllia, la jurisdicció en matèria d'esclavitud, en matèria de comunitats racials, i també la jurisdicció marítima (LALINDE La jurisdicció 125-153)

320 La recepció de l'homenatge feudal (en el cas d'un nou veí) correspon al rei, i en nom seu al veguer. Així ho consideren FONT "Veguer" i KLUPFEL "El règim" 302-305

321 AHCC LP 1344 juliol 10, 28r-29r i també TURULL "La indústria drapera a Cervera." 43 70

Procurador Gral. de Catalunya↓
Portant veus del Procurador de Catalunya (Guillem de
Cervelló)↓ (322)
Porter del Rei (Guerau Tarroja)↓
Batlle del Rei (Jaume Otzinelles)↓
Consell de Cervera↓
Cinquanta prohoms -

Es tractava, el desembre de 1332, de desfer una "pexera" (323). El batlle reia l'encàrrec de presionar al Consell per a què es fes així (324). No era el batlle qui havia de cercar el personal que faria l'acció, sinó el Consell a instància de l'oficial reial. En aquest sentit, doncs, el batlle no és sinó un instrument utilitzat de de "dalt", amb el contra sentit de la seva ascendència i arrel popular.

En d'altres ocasions el batlle tenia iniciatives pròpies també amb caràcter polític i administratiu. És ell qui ordena al Consell de fer una crida pública autoritzant el joc entre els forasters i ratificant la prohibició de fer-ho els veïns (325), com també és el batlle qui permet als paers i prohoms de visitar Jaume sa Cirera retingut per motiu de la inquisició de què és objecte (326).

Finalment, hem observat una vessant arbitral o pacificadora tant en el veguer com en el batlle, segons la localització geogràfica dels conflictes. L'any 1373 és el Consell qui prega al sots-veguer -el veí de Cervera, Pere d'Odena- que intervingui a la vila de Loberola per refer la pau

322 El Portantveus del Procurador de Catalunya, dit també Gerens Vices, és una magistratura de segon ordre però amb jurisdicció per tot el Principat. Està per damunt del veguers i batlles, i és cap del Principat quan no s'hi troben ni el rei ni el primogènit (LALINDE La Governación General . També MONTAGUT "Els funcionaris...").

323 Pexera: "Obstacle format de pedres i rama, i de branques, o de posts, o de pedra picada, que es posa en el pas d'un riu o altre corrent d'aigua per desviar aquesta i dedicar-la a la irrigació, i moure molins, etc. Mur de contenció bastit a la vorera d'un riu per desviar-ne el corrent o evitar les inundacions" (DCVB VII).

324 AHCC Consells 1332-13333 36r

325 AHCC Consells 1356 36r

326 AHCC Consells 1384 16r

entre els Vergós i els sa Cirera (327), mentre que a finals de 1395 el veguer-batlle s'ofereix al Consell per col·laborar en la pacificació del conflicte que enfronta els Oluja amb els sa Cirera una altra vegada (328). En aquest cas el Consell local o estalvià els agraïments envers Bernat Palau, que ocupava les dues jurisdiccions.

Aquests casos, en definitiva, ens porten a analitzar les relacions institucionals entre els oficials reials i el Consell municipal.

5.1.4. Les relacions institucionals amb el Consell local

En un capítol precedent (V 2.3) ens qüestionàvem el paper del batlle dins l'esquema institucional del Consell. El batlle era el primer magistrat local, o bé el delegat reial més pròxim al municipi? També havíem recollit el parer de FONT RIUS i LALINDE ABADIA, els quals, amb matisos, el consideraven una peça de l'organisme municipal, tot i que jurídicament aquesta apreciació era discutible. A finals de segle XIII i començaments del XIV, sense documentació d'origen municipal, el batlle ens apareixia una mica marginal, a partir de la producció pròpia -al menys la conservada- del Consell, la figura del batlle pot estudiar-se millor, i la seva incidència dins l'òrgan rector pren una configuració diferent.

Del que hem desvetllat fins ara sembla evident que jurídicament el batlle és totalment independent del Consell municipal. L'existència d'una Cort pròpia i orgànica, la provisió del càrrec i, sobretot, la dependència i delegació reials, són fets que ens el fan veure com a una institució jurídica ben fixada. Una altra cosa diferent és la realitat resultant d'aquella organització i això és el que pretenem analitzar ara quin tipus de relacions institucionals s'establiren entre ambdues instàncies, i quin incidència recíproca s'hi observa.

a) Integració institucional

327 L'any 1372 ja s'havien enfrontat Berenguer de Copons, Gaiceran d'Oluja i Gaiceran de Vergós contra Dalmau Cirera (Sacirera) (AHCC Clavera 1372 35r, i també 1373 33r)

328 Oluja i Cirera tenen un llarg historial de conflictes, com hem vist l'any 1388 es revivien els conflictes, i també el 1395 fins al punt que la població de Cervera s'estava polaritzant en els respectius bàndols, la qual cosa va provocar la intervenció reial per a frenar aquest procés de tensió interna (AHCC Consells 1388 22r, 1395 3v, 4v, 5r-v., DURAN Libre... 94).

Ja l'any 1267 havíem documentat un text on veguer, batlle i cúria apareixen a la vora dels paers i la universitat de Cervera (329). Aquest fet es repetirà en endavant. Així l'any 1356:

"(...) considerantes vos fideles nostros baiulum, paciarios, et probos homines ac totam universitatem ville Cervarie pro comunum comodo et utilitate habitancium in eadem noviter ordinasse quod omnia blada (...)"

Es tracta de la mutació del lloc on s'ubicava la plaça del blat, i tots els elements exposats ja havien intervingut a l'hora d'ordenar el nou emplaçament. El veguer i el batlle, a més, havien de participar en la difusió del nou establiment, i observar i fer observar el seu contingut (330)

Però aquesta coexistència contigua en els documents no només fou pròpia dels privilegis d'origen reial, sinó que la mateixa documentació municipal situa el batlle en un nivell igual als magistrats locals

En unes ordinacions sobre el blat l'any 1356

"() fan a saber lo batlle, paers e prohomens de la vila de Cervera a tot home e a tota fembra de la dita vila de qualque [] stament o condició sie que ells han ordonat ()" (331)

Exhortant als veïns a manifestar els béns el 1378

"() com los honrats batlle e pahers aguessen manat ab veu de crida que tothom manifestas sos benes (...)" (332)

I també en la correspondència, tant del noble Joan de Belera el 1379

"() als molts honrats senyors los veguer,

329 AHCC Pergamins s/n; LP 1267 maig 1, 5v-6r

330 AHCC LP 1356 agost 12, 85v-86r

331 AHCC Consells 1356 60r i 26r

332 AHCC Manifest M 1378 1r

batlle, pahers e altres prohomens de la vila de Cervera." (333)

com la que provenia del Duc aquell mateix any:

"(...) als honrat batlle, pahers e conseyll de la vila de Cervera (...)" (334)

Malgrat aquests textos, no hem de pensar en una identificació, sinó en la indicació de quins nivells de l'administració estaven implicats en aquelles tasques de govern. Sembla ser que el batlle col·laborava, tal com hem vist, en prendre algunes decisions, però en tant que institució amb capacitat jurídica per fer-ho.

La no identificació entre batlle i Consell ens sembla flagrant en aquell privilegi que regulava gairebé definitivament el règim municipal l'any 1331 (335). El batlle no té assignat cap responsabilitat -segons aquest document- ni en tot el procés electiu, ni tampoc en l'organització administrativa i financera del Consell. Unicament al final, com era costum, se li encarregava, junt amb els altres oficials reials, que:

"(...) observen e observar façen axi com damunt es contengut e contre no y vinguen, ne negu contre venir hi lexen per neguna raó (...)"

El privilegi havia estat lliurat a Tortosa el 13 setembre de 1331, i el dia 26 del mateix mes i any el rei afegia una addenda adreçada expressament i única al batlle. En ella li exposava els canvis que suposava aquell nou privilegi respecte l'anterior sistema de juradia, i a l'hora li conferia la responsabilitat de vetllar pel seu seguiment i correcte desenvolupament:

"Amffos per la gràcia de Deu et caetera al fei seu Batlle de Cervera o a son loctinent present e qui per temps sirà...volem e a vos deym e manam que lo privilegi damunt dit e totes e segles coses contengudes en aquel per la universitat de la dita vila faz^Gts seguir e complir segons l'ordonament e la tenor

333 AHCC Consells 1379 39r.

334 AHCC Consells 1379 44r.

335 AHCC Pergamins 29, 1031 setembre 13; Publicat per CANELA, TURULL "Tres pergamins..."

d'aquel. Esi alguns, per lur foiea moguts, siran justs contra venir contra lo dit privilegi en les coses en aquel contengudes, ne.us lexetsen deguna manera d'enantar contra aqueles los béns d'aqueles a demanar a aver les penes en aquel matex privilegi posades e contengudes e al nostre fisch guanyades(...)" (336)

De manera que, segons aquestes ratlles, el batlle estava més a prop del rei que no del Consell. Aquesta responsabilitat política de fet era una novetat, o almenys ho era amb una expressió tan clara. Però el batlle se situava fora del Consell: no com un membre integrant, amb la responsabilitat de vetllar el compliment del disposat però sense intervenir en la producció normativa ordinària. La presència i presidència del batlle en el procés electiu de 1332 només fa que confirmar l'efectivitat de l'encàrrec reial l'any anterior:

"() presentarunt venerabili Jacobo de Utzinellis baiulo dicte ville pro serenissimo Domingo Rege in dicta aula, constituto et eidem baiulo tradiderunt tres rodolinos ()" (337).

Hem d'entendre que el paper del batlle dins del règim municipal va canviar amb el temps. Només ens cal recordar els epígrafs anteriors per adonar-nos de les diferències entre aquestes primeres legislatures (en referència a 1331) i les de finals de segle XIV, en la provisió dels càrrecs i els tipus d'intervenció que protagonitzà. La tendència era la d'una major imbricació entre ambdues institucions, i una altra prova d'això és el fet que el batlle assistí a algunes sessions del Consell. En aquests casos el seu nom també constava entre el dels prohoms presents a la sessió en qüestió. Contrastar el llistat de titulars de la batllia amb les relacions d'assistents a les sessions ens ha permès un sondeig interessant. Ramon Pere, batlle el 1358, encapçalava invariablement la llista dels prohoms/consellers que assisteixen a una sessió del Consell sense que l'escrivà anotés expressament que es tractava del batlle, circumstància que només es va donar en el Consell General del 17 d'octubre. En cap ocasió no vam trobar Ramon Pere anotat al mig de la llista, sinó que sempre encapçalà la relació. Amb Guillem Tallada succeeix diferent. D'ençà que fou nomenat batlle (1362), ja no ens tornà a constar en una llista d'assistents. El qui era batlle l'any 1373, Berenguer de Cardona, es troba anotat tant en primer lloc com barrejat amb la resta d'assistents

336 Ibidem

337 AHCC Consells 1332-1333 41r

L'encapçalament acostumava continuar corresponent a Ramon Pere (batlle de 1358). El 1377, una altra vegada es correspon constantment el primer prohoms anotat amb el batlle, que era Arnau de Mecina. En cap ocasió no era apuntat que no fos encapçalant el llistat d'assistents, després dels paers (338).

El sondeig, limitat a la coincidència de la conservació de volums d'actes i el coneixement dels titulars de la batllia, posa de manifest el següent:

- La preeminència formal en l'anotació dels assistents al Consell correspongué invariablement als paers.

Pel segon lloc s'alternà la fórmula d'anotar aïlladament els consellers en bloc i després els prohoms, i la de fer-ho simultàniament (de vegades mantenint algun senyal de distinció, i de vegades no)

Excepte tractar-se de Consell General, mai el batlle no va rebre un tractament formal que li donés identitat o preeminència, sinó que el seu nom s'anotà juntament amb el dels prohoms.

En diverses ocasions el primer prohoms anotat és el batlle, però això no passa en totes les legislatures

Tenim indicis per pensar que l'ordre d'anotació d'assistents no era arbitrari, sinó que seguia algun criteri de prestigi o estatus socio-econòmic. En aquest sentit fins i tot és possible que de vegades aquests individus anessin per davant del prohoms que era batlle (el cas de 1373), encara que normalment aquest titular deuria pertànyer a aquell grup de prestigi o estatus

En definitiva, doncs, ni la presència del batlle es constant o regular ni es pot parlar d'integració formal, ni tampoc rep un tractament especial o protocolari en virtut del seu càrrec. El batlle esdevé "diluit" en el conjunt de prohoms que de fet forma part del Consell com a òrgan consultiu

I, el que és més important, no hi ha cap senyal ni indicatiu que el batlle presidís les sessions que celebrava el Consell. Les reunions a que assistí no li donen, almenys documentalment, cap transcendència van ser els paers els qui van continuar dirigint les sessions del Consell de la Paeria

Si fins ara hem fixat les línies principals de la integració jurídica del batlle al Consell a partir d'ara

338 AHCC Consells 1358 35r 37v 42r 44r 46v, 52r, 1362, 1373 9v 11r 18r 20v 22r, 23v 24v 28v 1377 4v, 14v, 16r 27r 27v 29r 30v

analitzarem les relacions efectives i la integració real en la institució municipal.

b) Col·laboració i assentiment

En front del paper passiu que s'expressa sobre tot en els privilegis reials on els batlles, veguers i altres oficials s'han de limitar a observar i fer observar els preceptes dels documents (339), en moltes altres ocasions l'actuació del batlle és substancialment més dinàmica i inserida en la realitat local.

1.- La convergència del batlle i els paers (de vegades també amb els consellers i prohoms) en la producció de normes d'abast local és freqüent i variada. Aquesta estreta col·laboració s'efectua, a més, dins el marc del Consell municipal, i afecta tant les ordenances municipals com el nomenament d'alguns càrrecs.

Els exemples d'aquest tipus de relació sovintegen gairebé tot el nostre període, tot i que a partir de 1380, aproximadament, es fan menys freqüents. De forma esquemàtica podem mostrar els següents:

- 1333 disposició del ban per matar ovelles, anyols, coloms, perdius i nius (340)
- 1344 elecció de prohoms "obrer" per a qüestions urbanes (341)
- 1358 ordinations referents als avisos mitjançant tocs de campana (342)
- 1358 ordinations i capítols referents a la fira (343)
- 1379 idem
- 1362 decisions respecte el pagament del censal de la cantal (344)
- 1388 disposicions sobre l'ús de l'aigua de la bassa del Corral (345)

339 A tall d'exemple AHCC 1333 juny 21, 20r-20v; AHCC LP 1334 novembre 8, 23r-25r; LP 1343 maig 15, 11v

340 AHCC Consells 1332-1333 83r.

341 AHCC Pergamins s/n; LP 1344 abril 22, 71r-73r.

342 AHCC Consells 1358 20v.

343 AHCC Consells 1358 45r, 1379 43r, 45r

344 AHCC Consells 1362 19v

345 AHCC Consells 1388 54v.

La col·laboració del Consell amb els oficials del rei no es va limitar només al batlle, sinó que el veguer de vegades també hi participà.

En el setge de Montfalcó de 1372 (346) hi intervenen el veguer, el batlle i el Consell (347), i igual actuen de comú acord a l'hora de citar les parts en algun plei (348). I si considerem que fins i tot en el cobrament de les imposicions de 1355 va col·laborar el sots-batlle (349), serà fàcil d'entendre que els paers es veuen obligats a instal·lar quatre potents brandons per poder treballar les nits amb el batlle, o sense ell (350).

2.- Una col·laboració de caràcter diferent s'observa d'altres vegades, quan el batlle auxilia o satisfà alguns requeriments del Consell. En aquests casos la iniciativa sorgeix de l'òrgan municipal i el batlle l'executa en virtut del seu càrrec reial.

Simptomàticament aquesta conducta s'observa sobre tot entre 1388 i 1393, la qual cosa ens tempta de pensar que un Consell fort s'aprofitava d'uns oficials reials afeblits (pensem amb les absències continuades i l'intervencionisme municipal en els manaments). És possible que fos així, però en tot cas el Consell utilitzava no la persona del batlle, sinó l'autoritat que, com mínim, jurídicament, continuava mantenint

En aquest sentit el Consell anuncia, el 1388, que els cobrament dels impostos impagats serà responsabilitat del batlle i del sots-batlle (351). A aquest auxili hisendístic s'hi afegeix el 1393 un requeriment del batlle, per part dels paers, per a què actuï inquisitòriament contra certs individus de la vila que tenen algun contenciós amb el Consell (352). Efectivament, el batlle intervenia a petició del propi consistori en afers d'indole interna. Quan es dona el cas que s'ha vulnerat el

346 A Montfalcó es refugiaren els agressors del veí de Cervera Bernat de Claret i la seva dona (AHCC Consells 27 juny 1372 31r)

347 AHCC Consells 1372 34r.

348 AHCC Claveria 1373 14v

349 AHCC Claveria 1355 63v.

350 AHCC Claveria 1355 28v.

351 AHCC Consells 1388 38v, 57r

352 Dos casos. 13-VIII-1393 (AHCC Consells 1393 83v); 25-VIII-1393 (AHCC Consells 1393 90v).

jurament del secret dels acords del Consell, els paers tornen a adreçar-se al batlle per a que sigui ell qui obri una investigació que tancaran i resoldran els paers (353).

Aquesta petició del Consell al batlle el 1376 podria prendre's com a model del que estem exemplificant fins ara:

"(...) per zo nos requerim lo batlies que per bon estament de la vila e de la cosa pública d'aquella, fahès la 1ª crida que degun vehí de la dita vila no gosas fer valenza a la una part ne a l'altra (...)" (354)

Ei Consell exposa al batlle allò que desitja que es difongui, o s'inquireixi.

3.- En moltes altres ocasions ens trobem davant d'un veritable assentiment i aquiescència del batlle respecte les decisions que ha pres el Consell. És fàcil de trobar la fórmula "(...) de voluntat e consentiment del batlle present (...)"

Els dos conceptes -voluntat i consentiment-, des d'una òptica actual, tenen significats diferents. Mentre voluntat sembla implicar iniciativa i acció positiva o desig, consentiment té un matis clarament passiu, en el sentit de deixar fer i sancionar allò que ja s'ha decidit en una altra instància. Aquesta aparent contradicció no ho deuria ser aleshores. És possible que el concepte voluntat s'utilitzés per fer referència a la capacitat potencial del batlle d'actuar per iniciativa pròpia i amb jurisdicció reconeguda, mentre que el consentiment implica actitud passiva però reconeixement tàcit de la jurisdicció, la qual permet les accions d'altres òrgans sempre que s'avenen a la legalitat

Els exemples són molt nombrosos, i fora pesat enumerar-los tots. És significatiu que tant el 1362 com el 1379, per qüestions d'obres a la vila, fos menester el consentiment del batlle (355), i també quan el Consell dictà unes ordinations sobre la prohibició de tenir hostal l'any 1352 (356), o bé per

353 AHCC Consells 1366 20r

354 AHCC Clavera 1376 79v

355 AHCC Consells 1362 29v, 1379 54v

356 AHCC Consells 1362 11v

solventar la carestia de blat de 1333 (357), i per revendre fruita el 1358 (358), etc...

4.- El cas contrari és menys freqüent, i s'usa la fórmula "ab voluntat del batlle". En aquestes ocasions és el batlle qui requereix la col·laboració o una acció del Consell. Dos exemples clars en aquest sentit es refereixen a l'ordre públic: un referent a la prostitució, i un altre a la protecció dels jueus (359).

En definitiva, aquests exemples de col·laboració modifiquen la imatge d'aquell batlle que segons el privilegi ordenat de 1331 s'havia de dedicar a fer complir i vetllar les disposicions vigents. I en lloc d'això ens trobem amb un oficial reial compromès amb els problemes del Consell i probablement assumint responsabilitats que no li eren originàries. ¿Acumulava poder i augmentava les seves facultats en detriment de les del Consell? ¿o potser actuava en consonància amb aquest òrgan auxiliar i complementari? Més que no competència sembla que s'ha de pensar en col·laboració harmoniosa. Però el regiment municipal estava sotmès a fluctuacions i tensions socials i polítiques, la qual cosa deuria afectar en un sentit o altre les relacions instruccionals entre el municipi i el que era, no ho oblidem, el representant dels interessos del monarca.

c) Remuneracions econòmiques no salarials

Segons Lalinde, fins el s. XIII el batlle rebia 1/10 part dels ingressos de la batllia, i el veguer tenia dret a ser alimentat. Però a finals d'aquest segle, en el cas del veguer, es tendia a redimir el servei per una quantitat fixa de diner. La tendència general al segle XIV fou la fixació d'un salari estable no gaire elevat (360)

Les Constitucions de Catalunya no esmenten el salari estable per a batlles i veguers. En tot cas el 1432 es regulava allò que cobrarien els membres de la Cort del veguer cada cop que es movien pels llocs de la vegueria per fer alguna inquisició (361)

-
- 357 AHCC Consells 1332-1333 108v
 - 358 AHCC Consells 1358 41v
 - 359 Respecticament AHCC Consells 1362 24r, Claverna 1376 40r
 - 360 LALINDE La jurisdicció 213-218
 - 361 CYADC I, 7, 11, 18

Sense prendre en consideració el batlle, les Corts de Barcelona de 1228 contenien un capítol que deia així:

"No resmenys manam esser observat, quels nostres veguers no venan la iustitia, ne prengan res de algú, perço que no façan iustitia." (362)

Pei que fa al batlle -o millor dit, la seva Cort- sabem que a Cervera acostumava a percebre 1/3 part dels bans imposats per qualsevol motiu als ciutadans. És el cas de no obeir les ordinacions sobre joc i tafureria en temps de fira l'any 1332. En aquesta ocasió la segona tercera part era pel comú de la vila, i la restant porció pels guardians (o bé el denunciant en altres casos). Si en el nostre exemple es descobria fraudulència en els guardians municipals, aleshores l'import de la pena es repartia a parts iguals entre Batlle i Consell (363). Aquesta forma de repartir no fou igual a tot arreu. A Barcelona l'any 1301, dels bans pagats se'n quedava 2/3 parts el batlle i 1/3 el demandant-normalment la víctima-, sense que el Consell no rebés cap quantitat si no era la víctima del frau en qüestió (364)

D'altra banda, els paers intervenien a l'hora de taxar el preu de les cartes i les escriptures publiques que es redactaven a les Corts del Veguer i del Batlle (365)

Però al marge de les remuneracions de tipus salarial que rebia el batlle en tant que oficial reial, hem pogut detectar que els membres de la seva cort, i també el mateix titular, rebien de forma circumstancial algunes quantitats de diners del Consell

Com aquest fet era sovintejat en el sots-batlle, el titular de l'ofici rebia 15 lliures barceloneses el desembre de

362 CYADC I, 1, 48, 5

363 AHCC Consells 1332-1333 29r. Max TURULL RUBINAT: "La hisenda i el sistema financer de la Paeria de Cervera. Els ingressos del Consell (1331-1333)" *Ilerda* XLVII (LLeida, 1986), 443-478

364 Francisco Luis CARDONA CASTRO "La ciudad de Barcelona en el siglo XIV a través de sus ordenanzas municipales" *Cuadernos de Historia económica de Cataluña* XVII (Barcelona 1977) 58

365 AHCC LP 1363 95r-107r "Ordinacions feytes o taxacions per los honrats pahers e altres denant nomenats () taxació de les cartes e scriptures publiques que s fan e s acostumen de fer e pendre en las corts dels dits honrats veguer e batlle, sots lo batlle sots la forma que s seguex"

1332. El Consell havia decidit de regradiar-lo pels favors que havia fet a la vila. El regradiamet encara tania més sentit quan s'indicava la possibilitat que Jaume d'Olzinelles continués en l'ofici de batllia encara tres anys més. Poc èxit van tenir aquestes previsions, perquè pocs mesos d'après Pere Febrer era el nou batlle de Cervera.

Per afavorir la vila, el Consell entenia que Jaume d'Olzinelles havia mantingut els privilegis i les franqueses, havia confirmat un violari recentment venut, i havia demorat uns dies l'obligació de la host d'anar a Angiesola (amb el conseqüent estalvi econòmic que suposava això) (366).

No era comú de regradiar econòmicament el batlle, com tampoc no ho era -o com a mínim no ho sabem, ja que estava expressament prohibit (367)- ier-ho amb el veguer. En canvi sembla normal haver remunerat amb diners els sots-batlles, que depenien directament del seu titular. En tots els casos s'especifica que aquella persona havia treballat molt per la vila. El 1355 per ajudar a cobrar les imposicions, li donen 50 s. (368); el 1358 i 1360 la mateixa quantitat pels seus serveis (369); el 1366 és ell mateix qui ho reclama ja que el seu salari, que rep del titular, és molt minso (370); i el 1372 el Consell llegeix una lletra de Guillem de Robió, sots-batlle, segons la qual

"() per zo com ell havie servit a la universitat en aplegar conseylls en moltes altres cosses, que plagués al Consell quei fos qualque gracie (...) (...) e lo Conseyll atenant que lo dit Guillem de Robió ha molt servit a la dita universitat e molt trebayllat per los pùhers, per zo plach e volch lo Conseyll que li sien dats 30sous" (371)

La vinculació amb el Consell presenta aquí una nova dimensió, ja que l'aspecte econòmic és indicatiu d'una relació

366 AHCC Consells 1332-1333 34v TURULL El règim municipal 126

367 CYADC I, 1, 48, 5

368 AHCC Claverna 1355 63v

369 AHCC Consells 1358 22v; Claverna 1360 33r

370 AHCC Consells 1366 39v

371 AHCC Consells 1372 41r

intensa i convergent. Sia com sia es manifesta una col.laboració més imbricada entre Consell i subordinats del batlle.

També algun "saig" del batlle va col.laborar esporàdicament en feines del Consell, com és el cas d'efectuar les penyores d'aquells veïns que encara devien diners de les Imposicions de 1355 (372).

d) Divergència i fricció

Les relacions dels oficials reials amb el Consell no sempre van ser de col.laboració i tendents a certa integració. En alguns moments pot parlar-se de fricció i de distanciament. El primer fenomen suposa un enfrontament obert entre ambdues institucions, i el segon únicament manifesta una ratificació i delimitació de les jurisdiccions de cada òrgan.

KLUPFEL documenta dues mostres d'aquestes actituds, una de les quals revela un enfrontament evident i obert entre ambdues instàncies. El motiu va ser la inobservància del veguer dels privilegis de Cervera:

"() Ex parte hominum de Cervaria est coram nobis expositum conquerendo, quod (...) vicarius Cervarie vel eius locum tenentes infringit () cotidie libertates ac tranquitates ac eciam privilegis eisdem concessa ()" (373)

La indignació dels prohoms cerverins per la vulneració del seu dret fou tal, que l'incident va créixer fins arribar a apedregar i atacar a ganivetades al veguer (374). El mateix autor interpreta que el precepte de les Corts de Montsó atribuïa algunes facultats als jutges reials per a reduir poders dels titulars de la batllia per tal d'accontentar les ciutats.

Respecte el distanciament o enfrontament tàcit no violent es molt significativa la lletra adreçada pel rei al batlle de Cervera el desembre de 1315. S'exhortava Pere de Cardona per a que no cedís davant del Consell en perjudici de la

372 AHCC Clavaria 1355 54r

373 ACA Reg Can 66, 18^v. Cit per KLUPFEL "El règim" 307 nota 108

374 KLUPFEL "El règim" nota 109 ACA Reg Can 24, 19r.

seva pròpia jurisdicció, cosa que acostumava de fer (375). La jurisdicció del batlle també s'havia vulnerat quan a la vila s'havia modificat, sense el consentiment del delegat reial, l'organització municipal. La investigació d'aital fet fou confiada al batlle, al qual li fou associat el jutge de la Cort. L'episodi manifestava una flagrant minva en el reconeixement de la jurisdicció del batlle:

"Nova creació sindicorum facta ibi per aliquos populares in diminucionem iurisdictionis nostre (...)" (376)

Si en aquestes ocasions el Consell s'introduïa dins de la jurisdicció del batlle, més endavant es pot documentar el fenomen contrari: el 1379 amb la declaració de l'onzè, que és competència municipal (377); i també el mateix any respecte la correspondència que es mantenia amb Galceran de Vergós i Joan de Belera (378); el 1395 els carnicers reclamen que el batlle no s'interposi en el litigi que mantenen amb el Consell (referent a l'aplicació de bans antics o moderns, segons criteris diferents de les parts) (379).

En definitiva es tractava de reivindicar l'espai jurisdiccional que els era propi, i en aquest sentit no es pot parlar d'enfrontament obert. Per contra, els episodis de 1354-1355 sí que manifesten enfrontament, oposició i crispació

El text que reproduïm reflexa prou bé la situació:

"Item com en Simon de Quinzach Veguer de Cervera e n'Antoni Cabrera, batlle de la dita vila, husassen mall de lurs oficis e molts clamants dels dits oficials fossen venguts davant nos altres. Emperazo los nostres precesors el dit ofici de Paeria ensemps ab promens de la dita vila, proposaren davant d'alt Senyor infant en Pere, la donchs lochtinent General del molt alt senyor Rey, que los dits oficials no eren soficients ne

375 I VINCKE Documenta Selecta (Barcelona, 1936), doc 264

376 ACA Reg Can 81, 76r Cit per KLUPFEL "El règim " 312 313 nota 157

377 AHCC Claveria 1379 87v

378 AHCC Consells 1379 40r

379 AHCC Consells 1395 7r.

abastants als dits oficis ans avien comesos molts e diversos fraus aytant com los dits oficis hevien regits. E axi que fos merce del dit senyor Infant que li plagués remoure los dits veguer e batle dels dits oficis e assignar-ni altres que hi fossen bastants(...)" (380)

L'infant accedí al prec del Consell i dels prohoms de Cervera, i va obrir un procés contra els dos oficials acusats substituint-los en llurs càrrecs. En lloc seu accediren dos nous individus: Ennenc de Prat, com a veguer i un prohom prou conegut de la vida institucional, com és Bernat Gili, per batlle. Aquests fets succeïen a finals de 1354. Poc després, a començaments de 1356, Antoni Cabrera era restituit en el càrrec de batlle ja que s'havia demostrat la falsetat i la incidia de les acusacions de que fou objecte (381).

Problement aquest fet amaga una oposició política entre un Consell que pretenia tenir un paper dirigent, i un oficial reial que era un obstacle o un contrapoder dins l'àmbit local. La intensitat d'aquesta competència estava en funció de coexistir en un mateix moment dues forces polítiques de signe contrari. Hem vist sobradament que les atribucions del batlle no estaven, sembla, rigorosament fixades. Era fàcil de pretendre alçar-se amb l'hegemonia local, sobre tot quan els àmbits jurisdiccionals estaven desdibuixats. La incapacitat del batlle i del veguer denunciada pel Consell caldria entendre-la, doncs, com la declaració de incompatibilitat de dur una gestió municipal harmònica, ja que el contacte entre ambdues esferes de l'administració deuria ser continu. D'altra banda, la restitució dels càrrecs pel rei sembla confirmar aquesta interpretació

Al llarg de tot el nostre període podem trobar altres mostres de fricció, però amb un caràcter secundari i totalment circumstancials. El 1333 el Consell ratifica un acord pres malgrat la protesta del batlle (382), el 1356 es reclama amb energia a l'oficial reial la part corresponent dels bans del joc (383), el 1378 el Consell critica la forma d'una ordinació subscripta per veguer i batlle, referent al manifest dels béns de certs individus (384), i el 1388 es decideix de considerar nulla

380 AHCC Claverna 1355 27v

381 BERTRAN "Els jueus en els llibres " 192

382 AHCC Consells 1332-1333 68r

383 AHCC Consells 1356 92r

384 AHCC Claverna 1378 81v

la indemnitat atorgada feia poc al veguer-batlle Pere de Merles (385).

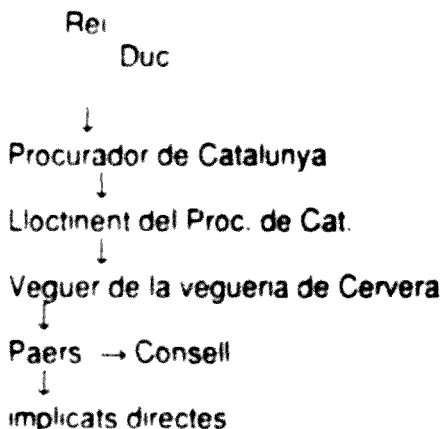
En definitiva, doncs, la col·laboració o la fricció s'alternaren en les relacions entre oficials reials i Consell. Com déiem, una causa explicatòria fora la pretensió i l'actuació política de cada òrgan en un moment donat.

5.1.5. La host de Cervera i les relacions amb el veguer

Havent proposat l'anàlisi de l'administració de justícia en el municipi, el paper del veguer ha quedat en un segon terme, i la major part d'informació es referia al batlle reial.

El rol del veguer i la seva incidència respecte el Consell té un relleu especial quan el rei necessita que la host de Cervera col·labori en alguna campanya. Tot i que el tema de la host local mereix que el tractem a part, no hem renunciat de fer-hi una breu referència ara i aquí, amb el ben entès que defugim tota exhaustivitat.

El conducte reglamentari habitual per a què sortís la host era el següent:

El rei, el Procurador de Catalunya, o el lloctinent seu, pressionaren i amenaçaren el veguer per a què la host sortís de la vila. La mateixa pressió i amenaça la passava el veguer als paers. Arribat aquest punt, el Consell discutia la conveniència o estratègia que caldria aplicar. Excepte un parell de casos molt concrets, el batlle no intervenia mai en aquesta cadena de manaments i estava totalment al marge del tema. Fins i tot tenim una menció on el Consell reprobava durament el lloctinent del

batlle per haver intentat fer sortir la host (386). Però en la majoria dels casos, per no dir tots, és el veguer a qui li pertoca enfrontar-se amb el Consell per aquest tema. Això passava els anys 1332, 1362, 1377 i 1384. Aquests episodis deuen incidir en la relació institucional en general, entre veguer i Consell, fent uns lligams menys estrets i força més allunyats.

5.1.6. Ascendència social i política dels membres de la Cort

A partir de la relació dels membres coneguts de les Corts del veguer i del Batlle, intentarem de conèixer el seu passat, o la seva evolució, tant socio-econòmica, com pel que fa a responsabilitats institucionals. Serà un altre criteri amb el qual poder avaluar el nivell d'integració i apropament entre el Consell i la Cort del Batlle sobre tot.

MEMBRES DE LA CORT DEL VEGUER I DEL BATLLE AMB ALGUNA REFERENCIA SOBRE LA SEVA ASCENDENCIA SOCIO-ECONOMICA I POLITICO-INSTITUCIONAL

(Per ordre cronòlogic. Es correspon als individus el nom des quals està indicat amb un asterisc en la relació de membres anexa)

CARREC	REF POLITICO-INSTITU	REF SOCIO-ECONOMIQUES
VEGUERS		
Castell, Pere (1332)	CCPhPh	mercader
Palau, Bernat (1345)	PhPhPh (v batlle)	
SOTS VEGUERS		
Rudovelles, Arnau (1338)	CCCCPPPPPhPh	mercader
Vall, Bernat (1346)	C	
Lorach, Borrás (?)	CPPPhPhPh	
Odena, Pere (1373)(1376)	PPh (v batlle)	mestre/físic
Manresa, Gárcera (1380)	PPPhPh	Senyor (?)
ASSESORS VEGUER		
Salavert Guillem (1393)	Ph	
Torres Joan (1393)		Jurista
ESCRIVANS VEGUER		
Toldrà, Antoni (1372)	CCCPPPPPhPhPhPhPh	notari (titular)

386 AHCC Consells 1384 13r Els detalls de tots aquests fets els inclourem en un capítol a part

Burguesa, Pere (1372) - notari (regent)

BATLLES

Vilagrassa, Berenguer (1321)CPPPPPhPh -
Cardona, Pere (1324) - safraner/piquer
Burguesa, Ferrer (1327) P mercader
Gili, Bernat(1338)(1354)(1356)CPPPPPhPhPhPh jurista
Mecina, Berenguer (1346) C -
Mecina, Arau (1352)(1377)CPPPPPPPP senyor
Pere, Ramon (1358) CPPPPPhPhPhPhPhPh mercader
Tallada, Guillem (1362) CCCPPPhPh mercader/sabater
Martí, Pere (1371)(1372) CPhPh -
Cardona, Berenguer(1373)CCPPPPPPPhPhPhPhPhPhPhPh notari
Lambart, Guillem (1377) CPPPhPhPhPhPhPhPhPh mercader
Odena, Pere (1379)(1380) PPh (vid.sots-veguer)mestre/fisic
Palau, Bernat (1395) PhPhPh(vid veguer) -

SOTS-BATLLES

Vilagrassa, Tomàs(1354) CCPPPh -
Moros, Guillem (1356) CCPPPhPh mercader
Fontanet, Pere(1358)(1360)C -
Tallada, Guillem(1362) CCCPPPhPh(v batlle) mercader/sabater
Robió, Pere (1366) C -
Castell, Pere (1372) CCPhPh mercader
Cardona, Berenguer(1372)CCPPPPPPPhPhPhPhPhPhPhPh notari
Robió, Guillem (1372) C -
Candell, Esteve (1379) CC -

ASSESSORS BATLLE

Oliver, Guillem (1336) P jurista
Bassa, Pere (1336) - jurista
Tallada, Pere (1354) CPh jurista
Bonjoc, Mateu(1378)(1381)CCPPPPPhPhPhPhPhPh notari
Llobet, Ramon (1380) PP jurista
Salavert, Guillem(1393) Ph -
Torres, Joan (1393) jurista

ESCRIVANS BATLLE

Major, Ramon (1332) CP notari
Cortés, Pere(1354)(1380) notari
Canet, Pere(1360) CCPPPhPh notari
Sabater, Jaume (1381) CPh notari

Signes P paer, C conseller, Ph prohóm amb carrecs una legislatura

Daquests "curricula" se'n despren que, sobretot els membres de la Cort del batlle i el mateix titular, no eren personatges que estaven al marge de la dinamica municipal, sinó

que en algun moment o altre ja havien participat. Un bon nombre de batlles va tenir, abans o després d'exercir l'ofici reial, responsabilitats en el Consell, la qual cosa implica un grau d'apropament i coneixement considerables. Si el batlle, i els seus subordinats, eren individus que havien estat membres del Consell, i fins i tot amb tasques de govern, és fàcil de pensar que llur actuació seria filomunicipalista. Aquesta identificació a nivell personal havia de tenir incidència en l'activitat política de l'oficial reial i en les seves relacions amb el Consell.

Tot i les reserves expressades, algun cas és especialment significatiu per la seva rellevància. Arnau de Riudovelles (probablement pare i fill) fou un mercader que actuà de sots-veguer; havia tingut càrrecs de govern en nou legislatures, i participà amb altres responsabilitats encara en dues més. Antoni Toldrà era un ric notari que va adquirir l'escripció del veguer, encara que ell no la regentava. La seva participació en el Consell es constata com a mínim en onze legislatures: quatre exercint de paer, tres de conseller, i quatre més com a prohoms. (387)

Però el cas més notable és el del notari Berenguer de Cardona. La seva activitat municipal abasta tretze legislatures, en set de les quals obtingué responsabilitats polítiques. Aquest pes municipal es correspon també a l'esfera reial, ja que comença per ser sots-batlle i continuà amb la titulació de la jurisdicció

No pot dir-se taxativament que tots els ciutadans més influents en el govern local arribessin a exercir algun càrrec reial. Primer perquè la nostra relació d'oficials reials i subordinats és molt incompleta; i després perquè els càrrecs polítics reials eren pocs per a donar entrada als individus més constants del Consell. No hem pogut documentar com oficials reials gent tant influent com Ramon d'Avinyó, Berenguer de Castellort, Pere Dan, Bernat de Foix, Jaume Ferrer, Berenguer Gilibert, Jaume Miró, Pere Miró, Jaume Moixó, Pere Montreal, Bernat de Manresa, Ramon Serra, Pere Vergós, etc. però en canvi sí que n'hem localitzat d'altres, com es pot veure en la relació.

En definitiva, doncs, pot dir-se que el batlle i sots-batlle van ser molt sovint prohoms amb un nodrit historial (passat o futur) politico-institucional

387 La rellevància política, social, econòmica i professional del notari Antoni Toldrà la vam estudiar a fons a Max TURULL "Antoni Toldrà notari del segle XIV" i la Summa Rolandina" Miscel·lània Cerverina VI (Cervera, 1988), 27-52.

Pel que fa a l'adscripció sòcio-econòmica d'aquests individus els càrrecs tècnics i burocràtics -assessor i escrivà- foren ocupats per professionals normalment juristes en les assessories, i notaris a les escrivanies. I els càrrecs polítics, com el de batlle, i sots-batlle, presenten més varietat. És interessant de constatar la presència d'uns quants mercaders, algun jurista i notari, i també algun noble. Aquesta composició social era el reflexe de quin grup social dominava el govern municipal i tenia el poder polític al llarg d'aquest període baix-medieval.

5.2. CÀRRECS INSTITUCIONALS MUNICIPALS

Els diferents càrrecs que tenen jurisdicció dins d'una vila podrien classificar-se amb molts criteris. Com s'ha vist, nosaltres hem optat per fer dos grans blocs, en funció d'una dependència reial o bé municipal. D'altra banda, també podia considerar-se el nivell d'institucionalització d'un càrrec. En aquest sentit era justificat diferenciar els càrrecs municipals institucionalitzats, i aquells de caràcter transitori i circumstancial, els quals conformen el tercer grup de càrrecs (388).

Els institucionals municipals, doncs, eren elegits pel municipi i amb unes atribucions, reglamentació i periodicitat regulades. D'entre ells podríem subdividir, per la responsabilitat encomanada, els càrrecs de govern, d'administració, de control, i els auxiliars del Consell

5.2.1. Càrrecs de govern

Veure cap V (2.1, 2.2)

5.2.2. Càrrecs de gestió administrativa i assessorament tècnic

a) Advocat de la vila

El règim municipal a mitjan segle XIV tenia un marcat caràcter político-administratiu en tant que continuament es prenen decisions i iniciatives que afectaven la comunitat. Els paers eren l'òrgan executiu per antonomàsia, i els consellers representaven un òrgan consultiu. En ambdós casos es tractava d'òrgans polítics. Però la realitat de la societat urbana baix-medieval era més complexa. Des del segle XII la paulatina recepció del "ius commune", i la transcendència als municipis tant de la legislació del rei com de les Corts, va fer que als òrgans

388 No és fàcil de trobar autors que hagin fet una classificació i un tractament sistemàtic dels càrrecs. Un treball interessant en aquest sentit, centrat però en l'administració municipal, és el de Mª Isabel FALCON PEREZ La organización municipal de Zaragoza en el siglo XV (Saragossa 1985). Estableix les següents categories de càrrecs o nivells d'administració: assemblees de la ciutat, regidors, càrrecs econòmics, càrrecs representatius i assessors, càrrecs auxiliars dels regidors, càrrecs policials i judicials, i càrrecs urbanòstics, amb les subdivisions pertinents en cada cas.

polítics s'hi afegissin òrgans tècnics de gestió municipal i que la participació dels juristes al Consell esdevingués imprescindible (389)

La figura de l'assessor jurídic dels paers apareix documentada en els primers volums de consells a la primera meitat de segle XIV. En uns primers moments cal pensar que aquesta funció d'assessoria es compartia amb naturalitat amb l'escrivà de la Paeria que era notari.

"E aquest dia mateix, com jo, en Bernat d'Ivorra, notari e escrivà de la Paeria(...)" (390)

De fet no està clar sintàcticament si notari es refereix a una precisió del que és Bernat d'Ivorra (tots els escrivans foren notaris), o bé si es tracta d'una adició de responsabilitats (notari de la Paeria, i a més escrivà de la Paeria), cosa més possible atesa la conjunció copulativa "e".

D'altra banda, en aquest període és més possible que el càrrec d'advocat de la vila estés gairebé institucionalitzat. Mentre que el 12 de març de 1332 l'escrivà Bernat d'Ivorra s'autoconsiderava notari de la Paeria, pocs dies després l'elegeix de forma expressa Pere Talladel. El context de l'elecció no és arbitrari

"Item com en Bernat de Foix, en Bonanat za Rovira, ara paers, e n'après, en Berenguer de Manresa, e en P Lenyador, ab lurs conseylers aguessen ans de la previssió feyta pel senyor Rey sobre la [mutació] de la meytat dels paers e conseylers, assignat e elet lo discret en Berenguer Taylladel, saur en dret de la dita vila per advocat de la universitat damunt dita ara novelament; tots los damunt dits novelament elegiren e proposen per advocat lo dit en Berenguer Taylladel present" (391)

389 Respecte la importància dels juristes a la societat medieval, cal veure André GOURON, "Le rôle social des juristes dans les villes meridionales au Moyen Age" Villes de l'Europe méditerranéenne et de l'Europe occidentale du moyen Age au XIX siècle (Nice, 1969), 55-67

390 AHCC Consells 1332 1333 2v

391 AHCC Consells 1332-1333 4r

I encara poc temps després (5 gener 1333) ens trobem amb un tercer advocat de la vila (392)

De tot això se'n desprén que els elegits ho eren en funció d'advocats de la vila. Mentre que l'escrivà constava com a notari, els advocats eren juristes (savis en dret). D'una banda el notari -escrivà- deuria tenir cura de la veracitat i la confecció de documentació, i l'advocat -jurista- de l'assessorament tècnic o jurídic. De moment sembla clar que ambdues funcions requereien en dos individus diferents.

D'aquestes referències de les dues primeres legislatures documentades en deduïm tres qüestions a plantejar:

- a) la diferenciació entre advocat i notari de la vila (o paeria)
- b) la identificació entre escrivà i notari de la paeria
- c) el nivell d'institucionalització del càrrec d'advocat de la vila

En cap ocasió la documentació no contempla, els conceptes d'advocat i de notari en un mateix text. I tampoc cap individu rep ambdós qualificatius. De manera que d'una banda existia el notari de la paeria, i d'una altra l'advocat del Consell, com a dues responsabilitats totalment independents. A part de la qualificació conceptual, l'assignació de salaris ben diferents corrobora aquesta tesi. Mentre que l'advocat acostumava a cobrar 200 s., el notari rep quantitats diferents segons la feina que ha realitzat durant aquell període. Evidencia aquesta dualitat de càrrecs una nota de 1385 segons la qual consta Bernat de Canós com a notari de la Paeria, alhora que es paga a Bernat de Canelles per advocació de la vila durant un any (393).

Mentre l'advocat de la vila tenia la missió d'assessorar la universitat en general i el Consell en particular en tots els plets o litigis que tingués, el notari de la Paeria s'identificava amb l'escrivà. En efecte, tots aquells individus que ens consten senzillament com a notaris de la Paeria, els tenim localitzats dins la relació dels escrivans de la Paeria coneguts. Per tant, quan s'esmenta un notari de la Paeria cal entendre que es refereix a l'escrivà d'aquesta institució. La seva missió és substancialment diferent a la de l'advocat. Com ja hem dit en una altra ocasió (394), el notari-escrivà havia

392 AHCC Consells 1332-1333 48r; Claveria 1333 47r.

393 AHCC Claveria 1385 67r.

394 Vid. V 4 1 4. d'aquest mateix treball.

d'anotar els consells celebrats a la Paeria, feia les "apoques" (rebut) de les despeses, les comptabilitzava en un llibre (volums d'apoques), tenia cura de la tramitació de qualsevol requisició, protest, ordinació..., ordenava i controlava les talies municipals, rebia sindicatures per determinats encàrrecs, emetia correspondència, redactava els contractes de la venda de les imposicions dels productes, i tenia la responsabilitat de l'administració en general del Consell. Per totes aquestes coses va cobrar 800 sous l'any 1355 (395) i també el 1360 (396). Però cal pensar que el salari no va ser sempre tan elevat (800 s. és quatre vegades el salari d'un paer), ja que en alguns moments el notari regent de l'escrivania reclamava un salari equivalent al del cullidor de la qüestia, a qui, paradòicament, ell mateix havia de prendre jurament (397). Precisament en aquest cas, els paers decidiren consultar la reivindicació salarial amb l'advocat de la vila. De fet, només hem documentat aquestes remuneracions tan elevades quan es tractava del notari Jaume Ferrer, de qui el Consell manifestà i reiterà públicament la seva satisfacció. Però està clar que el salari del notari-escrivà el fixava el Consell segons els seu propi criteri (398).

L'escrivà del Consell deuria tenir unes funcions semblants en la majoria de municipis. A Tarragona, per posar un exemple pròxim, havia de redactar els acords del Consell i tota la documentació institucional, prenia jurament dels magistrats quan eren elegits, comptaven els rodolins (vots emesos)... Com a Cervera, era un càrrec elegit pel Consell i amb duració indefinida, però amb un salari fix anual (399)

En definitiva, doncs, cal identificar el càrrec de notari de la paeria amb el d'escrivà, del qual vam estudiar els aspectes principals en un capítol anterior (400)

395 AHCC Clavena 1355 67r

396 AHCC Clavena 1366 110r

397 AHCC Consells 1372 21r.

398 AHCC Consells 1373 38v.

399 Francesc CORTIELLA ODENA: Una ciutat catalana a darreries de la baixa edat mitjana: Tarragona (Tarragona, 1984), 123

400 Vid una altra vegada cap. V 4.1.4 d'aquest mateix treball. També a Castella a l'edat mitjana l'escrivà del Concejo exercia funcions notariales (Esteban CORRAL GARCIA: El escribano de Concejo en la Corona de Castilla (siglos XI al XVII) (Burgos, 1987), 66

L'advocat de la vila, un jurista (savi en dret), havia d'assessorar els paers, el Consell, i també la universitat o la vila. En la majoria de casos es parla "d'advocat de la vila" (401) tot i que l'expressió vila probablement s'ha d'entendre en sentit abstracte, referint-se a la representació de la vila, que és el Consell de la Paeria.

Respecte la institucionalització d'aquest càrrec pensem que no va ser gaire tardana. A la segona legislatura documentada (1333) l'advocat de la vila ja cobrava un salari de 200 s., igual que els paers (402). L'any 1373 continuava cobrant el mateix (403), i del 1377 en endavant ja es parla del salari acostumat (404).

Allò que sí és més significatiu és que l'any 1333 el càrrec d'advocat de la vila ja l'elegien els paers i consellers al mateix temps que el de claver, i en la sessió anterior a la que traven la resta de càrrecs municipals

"Encara assignaren e elegiren en claver (...) item en avochat o en conseyller, en G Oliver savi en dret e de la dita vila" (405)

El 1358 (i gairebé amb tota certesa també abans) en una sola sessió elegiren els càrrecs que formaven l'aparell tècnic-administratiu del govern local, entre els quals trobem el d'advocat de la vila (406). De manera que els serveis de l'advocat no s'adquirien quan feien falta i de forma circumstancial, sinó que l'assessor entrava en servei des del començament de la legislatura.

Aquest caràcter electiu implicava que el càrrec d'advocat de la vila no era vitalici o indefinit, sinó que estava sotmès a elecció anual, però sense perjudici que el càrrec recaigués en la mateixa persona que l'ostentava repetidament. La relació nominal d'advocats de la vila que tenim documentats ens ho pal·lesa

401 Anys 1332-1333, 1362, 1372, 1373, 1377, 1379, 1384, 1388 i 1393

402 AHCC Claveria 1333 47r

403 AHCC Consells 1373 8v

404 AHCC Consells 1377 4r, 1379 2v, 1384 1r

405 AHCC Consells 1332-1333 48r, Claveria 1333 47r

406 AHCC Consells (Borradors) 1358 s/n

També hem evidenciat que el càrrec era plenament municipal, sense que ni el rei ni els seus oficials intervinguessin per res. Igualment, tampoc no coneixem cap text reial que autoritzi -o prohibeixi- fer-se amb els serveis d'un jurista. Dificilment existiren alguna mena d'incompatibilitats, ja que el requisit determinant ser jurista. Tampoc s'observa incompatibilitat amb càrrecs polítics municipals, fins al punt que els anys 1379 i 1388 l'advocat de la vila també era paer, amb la conseqüent doble recepció de salari que això implicava, i tal com es reconeixia expressament (407). També cal afegir que els anys 1373 i 1393 el càrrec d'advocat de la vila fou doble, ja que l'ocuparen dos juristes en cada ocasió (408).

RELACIO D'ADVOCATS DE LA VILA DOCUMENTATS

1332 Berenguer TALLADELLjurista
 1333 Guillem OLIVER.....jurista
 1358 Pere TALLADA.....jurista
 1362 Pere TALLADA.....jurista
 1366 Berenguer GILABERT.....jurista
 1372 Mateu BONJOCH.....jurista
 1373 Mateu BONJOCH.....jurista
 Berenguer GILABERT.....jurista
 1376 Ramon LLOBET.....jurista
 1377 Mateu BONJOCH.....jurista
 1379 Berenguer GILABERT.....jurista
 1384 Ramon VIDAL.....jurista
 1388 Ramon VIDAL.....jurista
 1393 Bernat de CANELLES.....jurista
 Berenguer GILABERT.....jurista

Atenent als "currícula" polítics dels juristes que ocuparen el càrrec ens inclinem a pensar que l'advocat de la vila era una institució de prestigi i important:

- Al llarg del període documentat (1332-1393, amb interrupcions) els juristes es repeteixen sovint, i alguns ocupen el càrrec uns quants anys seguits.
- El salari establert era de 10 ll. (200 s), i per tant s'equiparava al dels paers.
- La major part dels advocats de la vila documentats, no només assumien responsabilitats polítiques algun moment, sinó que la freqüència amb que ho feren indica que foren personatges actius i influents dins el govern local. Dels vuit noms que tenim, cinc d'ells corresponen a personatges amb una gran activitat politico-

407 AHCC Consells 1379 2v.

408 AHCC Consells 1373 8v; 1393 9r

institucional; en dos l'activitat és menor, i només a un de sol li desconeixem "curriculum" polític.

De manera que hem de pensar que el càrrec d'advocat de la vila era un dels més importants; que era ocupat per personatges de pes i amb influència a la vila; i que a diferència d'altres localitats (409), fou un càrrec amb caràcter institucional des del primer terç de segle XIV.

b) Escrivà del Consell

L'especificitat d'aquest càrrec l'hem tractat en el capítol que ens referim al funcionament del Consell (VI. 4.1.4.) i també l'hem matisat en l'epígraf anterior (410).

c) Procuradors de la Caritat, etc.

Els procuradors ocupaven un càrrec públic la responsabilitat del qual era vetllar per l'administració de determinada institució de caràcter social o benèfic.

Al llarg del segle XIV hem documentat procuradors de la caritat, dels diferents hospitals de la vila, de la casa de Magdalena, dels monestirs de framenors i de predicadors, i de forma més esporàdica, també procuradors per plegar el censal del baci dels obrers, i del baci de la [] de la canella del cor de jesucrist"

409 CORTIELLA Una ciutat catalana... 118-119. A Tarragona fins 1407 el Consell no decideix de tenir els serveis fixos d'un jurista. Amb anterioritat a aquesta data es tractava d'un servei circumstancial.

410 No coneixem cap estudi de conjunt sobre aquest càrrec en els municipis catalans. Per a Castella ha aparegut darrerament el treball d'Esteban CORRAL GARCIA Ei escribano de Concejo en la Corona de Castilla (siglos XI al XVII) (Burgos, 1987).

DIFERENTS PROCURADORS DEL SEGLE XIV A CERVERA

anys	33	37	56	58	79	84	88	93	95
Caritat	4		4	2	2	4	2	2	
Predicadors		1							
Framenors		1							
Magdalena			2	2		2	2	2	
H. Corral			3			}	}	}	}
H. Plaça				3		}	}	}	}
H. Vall				3		}	}	}	}
baci pobres								1	
baci cor J.								1	

(indiquem el nombre absolut de Procuradors)

Els procuradors eren elegits pel Consell, però aquest podia delegar aquesta facultat als quatre paers. Fins 1358 no tenim senyals que els procuradors o la majoria d'ells s'elegissin el mateix dia que la resta de càrrecs municipals. Això no obstant hem de creure que els Procuradors de la Caritat, de Magdalena i dels hospitals estaven força institucionalitzats. En canvi els dels dos convents i els bacins només ens apareixen en una sola ocasió. El càrrec de procurador tenia una durada d'un any, igual que el clavan, el mostaçaf, etc

En tant que càrrecs municipals probablement estaven remunerats. De fet, tots els càrrecs elegits en una de les primeres sessions de cada legislatura rebien "los salaris acostumats de dar per la vila" (411)

El nombre de procuradors no fou fixe tots els anys. Es deuria modificar en funció de les necessitats socials de cada moment, i en funció de l'estat financer del Consell. Els procuradors de la Caritat van començar sent quatre (probablement amb el criteri d'un per quarter) i acabaren essent dos; els de Magdalena es mantingueren continuament en dos, i els dels hospitals observaren la minva més acusada de ser tres a cada un dels tres hospitals, es van reduir a un sol procurador per tots els hospitals. Realment aquesta tendència es un contrasentit. En els primers capítols hem documentat episodis que ens fan creure que la pobresa i la misèria s'accentuaven a la segona meitat de segle XIV, i que les epidèmies foren una realitat colpidora (412) De manera que les institucions benèfiques

411 AHCC Consells 1373 9r

412 Vid. I 24. ó aquest mateix treball. També Montse CANELA GARAYOA "Cervera 1333-1384 Pestes, fams i guerres" Miscel·lània Cerverina IV (Cervera, 1986) 55 66

socials haurien d'estar a ple rendiment. En canvi observem que el nombre de responsables/administradors municipals s'ha anat reduint sobre tot després de 1384, precisament quan s'acostuma a considerar que la crisi social i econòmica és més perceptible (413). A tall d'hipòtesi podem plantejar que el Consell pretenia reduir despeses eliminant o disminuint càrrecs que cobressin nòmines del municipi. Referent a aquest fenomen no sabem si hi està vinculat el fet que l'any 1384, els dos procuradors dels hospitals i els quatre de la caritat presentessin al Consell la seva renúncia i la necessària substitució per nous individus (414).

Que els procuradors tenien cura de l'administració de certes institucions ens ho revela el redactat dels nomenaments. L'any 1358 es parla d'administradors de l'hospital del Corral; el mateix any, referint-se a la caritat, s'especifica que un dels dos prohoms elegits es preocuparà de rebre diners (era un apotecari), l'altre encarregat era un notari (415)

Uns anys més tard s'indica que els procuradors dels hospitals havien de plegar -o fer-ho fer- els censals dels dits hospitals, i també tenir la institució en condret per poder-hi albergar els pobres (416). Al final de l'exercici el Consell nomenava paers i prohoms per reconeixer l'estat de comptes dels hospitals de cada quarter (417)

L'any 1356 el càrrec de procuradors de la casa de Magdalena també implicava retre comptes de l'exercici (418) La casa de Santa Magdalena (419) era regida, a mitjan segle XIII, per unes monges i per alguns administradors que foren cessats del càrrec pels magistrats locals quan l'any 1246 uns i altres s'enfrontaren davant l'exigència dels primers d'ampliar l'hospital. A començaments del segle XIV santa Magdalena era un

413 Claude CARRERE: Barcelona 1380-1462. Un centre econòmic en època de crisi (1ª edició en francès a Paris-La Haye, 1967, i en català Barcelona, 1977)

414 AHCC Consells 1384 18r, 19r, 32v

415 AHCC Consells 1358 (Borradors) s/n

416 AHCC Consells 1384 32v

417 AHCC Consells 1362 16r

418 AHCC Consells 1356 36r

419 Agustí DURAN I SANPERE (text) "L'església de Santa Magdalena, de Cervera" Goigs de la gloriosa penitent Santa Maria Magdalena (Barcelona, 1972)

hospital de leprosos. El 1328 l'hospital era restituit a la vila en virtut dels pactes establerts entre els jurats, el Guardià del convent de Sant Francesc, i la priora del de Santa Clara. Deuria ser a partir d'aquest moment quan l'hospital fou dotat de rendes suficients pel seu manteniment regular (420). En aquest context hem d'entendre que els procuradors, eren els delegats del Consell en una mena de patronat d'una institució força municipalitzada. Duran i Sampere observa que la presència d'escrits amb el senyal heràldic de la vila, en absència d'altres identificacions, i malgrat aportacions econòmiques particulars, és indicatiu que el Consell deuria ser el principal inversor (421), la qual cosa implica l'existència d'uns càrrecs públics administratius. Al voltant de 1377 Santa Magdalena continuava funcionant com a hospital. La gent s'hi hospedava a canvi de donar tots els bens a la institució. La qual cosa era vetllada pel Consell que tenia cura que aquest precepte es complís (422).

A començaments del segle XV la casa de Santa Magdalena va entrar en declivi i fou gairebé abandonada. L'administració dels procuradors no era prou àgil ni eficaç, ja que poc a poc deixaren de retre comptes al Consell (423)

Respecte els convents dels framenors i dels predicadors sabem que el Consell hi col·laborà sovint amb recursos econòmics. Això explica que el municipi hi tingués, a cada convent, un procurador o administrador. L'any 1316 Jaume II concedia franquícia de tributs o serveis personals a Ferrer de na Burgesa en virtut del seu càrrec de procurador en el monestir de Framenors. Alfons III ratificà la concessió de les franquises, que el 1331 les obtenia Pere de Noguera, en substitució de Burgesa. Les exempcions afectaven el pagament de la quèstia, subsidi, qualsevol exacció reial, i servei militar d'host o cavalcada. Aitals franquises eren inherents al càrrec, ja que eren vigents mentre l'individu regís l'esmentada procuradoria (424). A jutjar per aquesta notícia el càrrec tenia duració il·limitada, tanta com decidís el Consell, que es qui elegia els personatges (425). El caràcter aperiòdic d'aquest

- 420 DURAN Llibre 213-214
- 421 DURAN Llibre 214
- 422 AHCC Consells 1377 6v
- 423 DURAN Llibre 216
- 424 Pere SANAHUJA "El monestir dels framenors de Cervera" Estudis Franciscans XLV (Barcelona, 1935), 47-97. TURULL El règim municipal 113-114
- 425 AHCC Claveria 1337 20r

càrrec també es dedueix pel fet que Ramon Serra sigui elegit el 1358 per administrar els diners que donarà el Consell destinats a les obres del convent dels predicadors (426). Aquest mercader tenia cura que els diners fossin correctament invertits en allò que havien estat concedits. Per tant era un càrrec creat "in expresso" per tal d'administrar una determinada partida econòmica. El Consell participava no res menys que en la tasca de rehabilitació d'unes instal·lacions insuficients (427).

Els monestirs que havia a Cervera evidentment no depenien del municipi, sinó de la jerarquia de l'ordre que pertanyien. Però el fet que el Consell hi invertís -o hi col·laborés- continuament, li donava dret a nomenar-hi un procurador/administrador

Dels tres hospitals que esmenta la documentació en tenim ben poca informació. En tot cas hem de suposar que els procuradors hi eren amb un règim semblant al de la casa de Magdalena, en tant que representants del municipi en una institució pseudomunicipalitzada, i regida per una mena de patronat

L'hospital del Corral de una referir se al de la comanda i església de Sant Antoni. Fou edificat el segle XIII i acollia els malalts del "mal del foc". Aquesta nova ordre hospitalària dels antonians va veure el seu primer establiment peninsular a Cervera, però al segle XV ja havia entrat, la institució destinada a la vila, en plena crisi (428)

Dels hospitals de la vall i de la plaça no en tenim notícies ni documentals ni bibliogràfiques per aquesta època (429)

L'ORIGEN SOCIAL DELS PROCURADORS DEL MUNICIPI Proc de framenors

1331	Ferrer de na BURGESA	mercader(?)
1331 1337	Pere de NOGUERES	mercader
1358	Ramon SERRA	mercader

426 AHCC Consells 1358 45r

427 DURAN Libre . 203-204

428 DURAN Libre 20^c

429 Vid però, FRANQUESA GASOL Anales de Cervera I 33-80

Proc. dels predicadors

1377 : Guillem de LOBEROLA

Proc. de la Caritat

1333 Jaume CLARIS
Berenguer de VILAGRASSA. notari
Bernat de FOIXmercader/cirurgià
Bertó d'OLUJA.mercader

1356 Joan d'ODENA
Berenguer de CARDONA notari
Bernat de PERACAMPS .mercader
Tomàs de VILAGRASSA

1358 Antoni TOLDRA notari
Francesc ces CASES mercader

1379 Ramon PERE mercader
Pere de VERGOS (menor) jurista(?)

1384 Antoni VILAR mercader
Jaume de BERGA apotecari
Bernat POL mercader
Pere TALLADA mercader

1388 Antoni VILAR mercader
Ramon d'AVINYO

1393 Berenguer de CARDONA notari
Miquel MORELL mercader

Proc. dels Hospitals (sense distingir)

1356 Andreu CAVALERA (cc) mercader
Galceran de MANRESA (cc) senyor
Guillem BALDRIC (cc)
Jaume CONTIGA (p)
Guillem TALAVERA (p) mercader
Ramon SOLA (p) forner
Guillem za VILA (v) sastre
Pere ROSSELL (v)
Pere d'AGRAMUNTELL (v)

1358 Guillem CAVALERA (cc)
Guillem HAJOR (cc)

1384 Pere de MONTREAL notari
Francesc de COMABELLA notari
(substituïts per)
Ramon VILAPLANA notari

Andreu TOLDRA

1393 : Ramon ARNAU.....-
1395 : Ramon ARNAU.....-

Procuradors de la casa de Magdalena

1356 : Guillem d'AGRAMUNTELL.....mercader
Pere de PRAT.....mercader

1384 : Ramon SOLSONA.....apotecari
[] FOGUET.....mercader

1388 : Ramon BERGUES.....mercader
Esteve CANDELL.....

1393 : Esteve CANDELL.....
Mateu LLOBET.....

D'aquesta relació observem que dels individus identificats, la majoria són mercaders, i, en menor proporció, notaris. Els primers estaven acostumats a administrar diners, i els segons dominaven també la comptabilitat i la "burocràcia" administrativa.

d) Dipositari

Veure cap VII HISENDA MUNICIPAL: 2. Funcionaris municipals.

e) Clavari

Idem

f) Racional

Idem

g) Oïdors de comptes

Idem

5.2.3. Càrrecs de control i vigilància

Els càrrecs de control i vigilància es diferencien dels altres perquè normalment no tenen atribucions polítiques o de govern, i perquè tampoc no es cenyeixen la funció administrativa. De fet podríem dir que tenen determinades facultats -de control i de vigilància- directament delegades de l'executiu.